Rasmusse
Kuwa-
Pipliä.

Luomiſen työ (ſiwulla 4)

„Katſo! ne oliwat kaikki ſangen hywät!“

Kuwa-Pipliä

eli

Pipliän-Historia

Lapsille,

jonka

on Juutin kielellä kirjoittanut

P. K. S. Rasmussen.

Suomennettu ja 28 kuwalla kaunistettu.

Helsingissä,

Suomal. Kirjallisuuden Seuran Kirjapainossa, 1851.

Öhmannin Kirjakaupan kustannuksella.

Gillas till tryckning:

Borgå Domkapitel den 23 October 1850.

På befallning:
Clas Molander.

Sisällys:

Siwulla

Palestinan maasta, Kristuksen ajan tienohilla . . . 1.

Wanha Testamentti.

1:nen Luku. Luomisen työ . . . . . 4.
2. „ Syntiin lankeemus . . . . . 5.
3. „ Jumala rankaisee syntiä . . . . . 6.
4. „ Kain ja Abel . . . . . 7.
5. „ Weden paisumus . . . . . 8.
6. „ Baabelin tornin rakennus . . . . 11.
7. „ Abrahamin matkustus . . . . . —
8. „ „ jalomielisyys . . . . . 12.
9. „ Abraham pelastaa Lothin. Sodoman häwitys . . . . . 13.
10. „ Isak syntyy. Abrahamin kuuliaisuus . 14.
11. „ Isakin naiminen. . . . . 16.
12. „ „ lapset . . . . . 17.
13. „ Jakopin waimot ja lapset . . . . —
14. „ Joseppi ja hänen weljensä . . . . 19.
15. „ „ tulee Egyptiin . . . . . 21.
16. „ „ wankeudessa . . . . . —
17. „ Josepin pelastus ja kohoaminen . . 22.
18. „ „ weljet Egyptissä . . . . 23.
19. „ Jakob muuttaa Egyptiin . . . . 25.
20. „ Mosekseu syntyminen . . . . . 26.
21. „ „ pakosuudet . . . . . 27.
22. „ Erämaassa matkustaminen . . . . 29.
23. „ Tabernakeli ja Juhlat . . . . . 31.
24. „ Mosekseu lait . . . . . 32.
25. „ Josua. . . . . 33.
26. „ Tuomarit. . . . . 34.
27. „ Samuel . . . . . 35.
28. „ Israelin kansa kuningasten alla. Saul, Dawid, Salomo . . . . . 36.

		Siwulla
29:äs Luku.	Israelin waltakunta jaetaan	46.
30. „	„ Waltakunta sen jälkeen . . .	47.
31. „	Juudaan waltakunta	48.
32. „	Juudalaisten palajaminen maahansa. .	—
33. „	Esra ja Nehemias	49.
34. „	Juudalaisten senjälkeiset kohtaukset .	50.
35. „	Propheetat	52.
36. „	Job.	53.
37. „	Loppu-muistutus	56.

Uusi Testamentti.

1:nen Luku.	Johannes Kastaja	58.
2. „	Jesuksen syntyminen ja lapsuus. . .	61.
3. „	„ nuoruus	67.
4. „	„ kaste ja kiusaus.	69.
5. „	Jesus Natsarethissä	72.
6. „	„ ja 12 Apostoliansa . . .	73.
7. „	„ ja Samarian waimo . . .	75.
8. „	„ opetus-wirassansa	77.
9. „	Muutamia Jesuksen wertauksista:	
I.	Kutsumus Jumalan waltakuntaan . .	78.
II.	Yhdestä, joka on tarpeellista . . .	79.
III.	Jumalan waltakunnasta	80.
IV.	Erinkaltaisista lahjoista	82.
V.	Kääntymisestä	83.
VI.	Sanan hedelmästä	86.
VII.	Ylpeydestä ja nöyryydestä	87.
VIII.	Armahtawaisuudesta	—
IX.	Rakkaudesta ihmisiä kohtaan . . .	89.
X.	Ahneudesta	—
XI.	Siitä kuin on paha	91.
XII.	Jjankaikkisesta elämästä	—
10:nes Luku.	Muutamia Jesuksen ihmetöistä:	
I.	Halwatusta	93.
II.	Sadanpäämiehestä Kapernaumissa. .	94.
III.	Nain lesken pojasta	—
IV.	Jesus rawitsee 5000 miestä . . .	95.

Siwulla
V. Kananean waimosta . . . . . 96.
VI. Sokiana syntynyt . . . . . 97.
VII. Kymmenestä spitaliseſta miehestä . . 99.
VIII. Latsarus herätetään kuolleista . . . —
IX. Köyhä Leski . . . . . 101.
11:des Luku. Jeſuksen elämän wiimeiset tapaukset:
I. Ehtoollinen . . . . . 102.
II. Jeſus Getſemanessa. . . . . 104.
III. Jeſus petetään . . . . . 105.
IV. Pietari kieltää Herran. . . . . 106.
V. Jeſus tutkitaan . . . . . 107.
VI. Jeſus Pilatuksen ja Herodeksen edessä 108.
VII. Juudas-pettäjän loppu . . . . . 111.
VIII. Jeſus Ristiinnaulitaan . . . . . 112.
IX. Jeſus haudataan . . . . . 114.
X. Jeſuksen ylösnouſeminen . . . . . 115.
XI. Jeſus astuu taiwaaſeen . . . . . 119.
12:des Luku. Apostolit tämän jälkeen . . . . . 121.
13. „ Stephanus, enſimäinen Marttyri . . 122.
14. „ Paawali . . . . . 124.
15. „ Lyhykäinen Kirkko-Historia . . . . 126.
16. „ Luteeruksen oppi Paawin oppia wastaan 129.

Palestinan maasta,

Kristuksen ajan tienoilla.

§. 1. Ensimäiset ihmiset asuiwat Aasiassa ja kaikki he yhdestä parikunnasta perunsa lukewat: niin kaikki wanhat kertomukset sen selittäwät. Kaikista kansakunnista säilyttiwät Juutalaiset, Jumalan erinomaisen armon kautta, selkeimmässä muistossa perintöpohkeensa ja oliwat myös se kansa, jonka helmasta maailman Wapahtaja syntyi. He asuiwat niin kutsutussa Kaanaan maassa, kuin myös myöhemmin kutsuttiin Palestinaksi, Juudaan maaksi, tahi pyhäksi maaksi.

§. 2. Maa itse on aiwan wähänen osa suuresta Aasian maan-osasta, Keskimeren partahilla ja on, niinkuin mikä napa, muinoisina aikoina tunnetun kolmen maan-osan wälillä. Nyt kuuluu se Turkkilaisten wallan alle. Maa sisältää 450 peninkulman awaruuden. Ennen asui siinä erin raakoja kansakuntia, jotka pieniin lahkokuntiin oliwat jaetut ja hallittiin kuninkailta. Juudalaiset ajoiwat heidät ulos maas-

ta, jakoiwat sen kahteentoista sukukuntaan, joista sitten syntyi yksi ja myöhemmin kaksi kuninkaan waltakuntaa. Kristuksen ajalla oli maa jaettu kolmeen pääosaan: Judea: Samaria ja Galilea: wieläpä myös Perean maakunta erikseensä mainitaan.

§. 3. Tähän aikaan hallittiin maa omilta ruhtinoiltansa, jotka kuitenki oliwat Roomalaisille weronalaiset, ja jotka wiime mainitut, ennen Kristuksen kuolemata, yhdistiwät myös Judean ja Samarian oman waltakuntansa kanssa ja asettiwat niihin maanherroja hallitsemaan.

§. 4. Wuoriloista nimitetään Libanon (suomeksi Lumiwuori), jonka Cederipuut oliwat niin kuuluisat: Thabori, peninkulma Natsarethista: Garitsim, jollen Samariittalaisten temppeli oli rakettu: Ebal, lähellä sitä: Öljywuori neljännekseen matkaa Jerusalemista, jollen oli Öljypuita istutettu. Tätä aiwan lähellä oli Getsemane (suomeksi Öljy-kuurna), josta myös metsiköllе oli nimi annettu. Golgatha, yksi mäki ja mestauspaikka Jerusalemia lähellä.

§. 5. Jordanin lakeus, 25 peninkulmaa pitkä, on tuttu Johanneksen kasteesta; sen eteläkulmanen osa nimitettiin Jerichon laaksoksi. Kedronin ja Josaphatan laaksot oliwat aiwan Jerusalemia lähellä, niinkuin myös Hinnom eli Gehenna, jolla nimellä helwetti myöhemmin nimitettiin; aikanansa oliwat

Juutalaiset tällä paikalla pienoisia lapsiansa epäjumalillen uhranneet. — Esigaddi, Ziph ja Jerichon korpi oliwat erämaista mainittawimmat.

§. 6. Genesareth tahi Tiberianjärwi, myös Galilean merekſi kutſuttu, löytyi Galileassa: aiwan eteläſsä ſiitä oli Kuollut meri. Jordanin wirta laski enſimäinitusta järwestä koko maan läpitſe pohjoiſesta etelään wiime mainittuun mereen asti.

§. 7. Kaupunkia Judeassa: Jeruſalem, pääkaupunki ja kuningasten aſunto-paikka, oli rakettu neljälle wuoren kukkulalle: Zion, Akra, Moria ja Betſetha, ja oli piiritetty kolmikertaiſella, wakawalla, tornilliſella muurilla. Täällä oli koko maan yhteinen temppeli, rakettu Salomonilta, Serubabelilta uudestaan rakettu ja ſitten Herodekſelta, jota ſuurekſi kutſuttiin, jälleen parattu ja kaunistettu. Temppeli oli kolmeen pääoſaan jaettu: Eſipihat, Pyhä ja Kaikkein Pyhin huone. Täſſä wiimekſi mainitusſa kauwan ſuojeltiin Liiton Arkki ja Lain-taulut, mutta Jeſuksen aikana niitä ei enää löytynyt. — Bethlehem, Jeſuksen ſyntymä-kylä. Jutta, joſſa kastaja Johanneksen wanhemmat aſuiwat. Bethphage, ölyywuorta lähellä. Bethania, myös niillä ſeuduin. Jericho, 8 peninkulmaa pääkaupungin itäpuolella. Emaus, aiwan Jeruſalemia lähellä. Rama, Samuelin ſyntymä-kylä.

Aritmatia, josta Joseph, joka Herran hautasi, kotosin oli. Lydda, Keskimeren likellä ja Joppe, yksi merikaupunki.

Kaupunkia Samariassa: Samaria, 8 peninkulmaa Jerusalemin luodepuolella. Sichem, Garitzimin ja Ebalin wälillä; täällä oli Jaakopin lähde. Thirsa, ihanassa maakunnassa. Silo, jossa Tabernakelia suojeltiin ennen temppelin rakentamista.

Kaupunkia Galileassa: Tiberias, Kapernaum, Genezarethin järwen warrella. Nain, Nazareth ja Kaana.

Wanha Testamentti.

1 Luku. Luomisen työ.

Ennenkuin maailma oli, oli Jumala, sillä hän on ijankaikkisuudesta ollut: waan alussa loi hän Taiwaan ja Maan. Kaikki oli autio ja tyhjä: ainoastaan Jumalan Henki liikkui wetten päällä. Ja Jumala sanoi, ensimäisenä päiwänä: „tulkoon walkeus“, ja walkeus tuli. Toisena päiwänä eroitti Jumala taiwaan ja maat. Maat ja meret eroitettiin, ja ruohot ja hedelmälliset puut, joissa siemen on, saiwat alkunsa kolmantena päiwänä: aurinko, kuu ja tähdet loistiwat ensimäisen kerran maan ylitse neljäntenä päiwänä. Wiidentenä päiwänä kuohuiwat kalat merissä ja lintuiset täyttiwät ilman: kuudentena päiwänä käski Jumala maan

tuottamaan eläimet lainsa jälkeen, ja tapahtui niin. Wiimeksi loi Jumala ihmisen omaksi kuwakseusa, Jumalan kuwaksi hän sen loi, mieheksi ja waimoksi loi hän heitä. Ja Jumala siunais heitä ja sanoi heille: „kaswakaat ja lisäntykäät ja täyttäkäät maata, ja tehkäät se teillen alemmaiseksi; ja wallitkaat kalat meressä ja taiwaan linnut ja kaikki eläimet, jotka maalla liikkuwat". Ja Jumala katsoi kaikkia, kuin hän tehnyt oli, ja katso, ne olit sangen hywät: ja hän siunais seitsemännen päiwän ja pyhitti sen; että hän lepäisi hänessä kaikista teoistansa. (4000 wuotta ennen Kristuksen syntymistä).

2. Syntiin lankeemus.

Ja Jumala oli luonut ihmisen tomumaasta, ja puhalsi hänen sieramiinsa eläwän hengen. Ja Jumala istutti Paradiisin Edenissä ja pani siihen ihmisen asumaan, ja hän pani siihen kaikkinaiset puut ja kaswut, ihanaiset nähdä ja hywät syödä, ja wirwoittawaiset wedet. Keskelle paradisia, jota Adamin piti wiljelemän ja warjeleman, asetti hän elämän puun ja hywän ja pahan tiedon puun. Kaikkinaisista hedelmistä käwi Adamin ja Ewan syödä, ainoastaan ei hywän ja pahan tiedon puusta, sillä näin kuu-

luiwat Herran sanat: „jona päiwänä sinä siitä syöt, pitää sinun kuolemalla kuoleman". Ja tapahtui että käärme, kuin oli kawalin kaikkia eläimitä maan päällä, puhutteli Ewaa, sanoden: „ei suinkaan pidä teidän kuolemalla kuoleman: waan Jumala tietää, että jona päiwänä te syötte siitä, aukenewat teidän silmänne ja te tuletta, niinkuin Jumala, tietämään hywän ja pahan". Tällä walheellansa petti käärme Ewan, joka näki puusta olewan hywän syödä ja että se oli ihana nähdä ja sulowinen puu antamaan ymmärryksen. Sentähden otti hän sen hedelmästä ja söi ja antoi myös miehellensä siitä ja hän söi.

3. Jumala rankaisee syntiä.

Mitä Jumala oli luwannut, sen piti hän myös. Adami ja Ewa saiwat syntinsä edestä kärsiä. Synnin seurakumppani, paha omatunto, rikkoi heidän rauhansa: he lymyiwät Herran Jumalan kaswoin edestä puiden sekaan, sillä he pelkäisiwät häntä. Waan hän hawaitsi heidät kohta ja kuin nyt yksi heistä tahtoi toistansa syyttää, unhottiwat he, että meidän ei suinkaan tule toinen toistamme syyttää, kuin olemme olleet Jumalata wastaan kuulemattomat. Sentähden Herra myös ajoi Adamin ja Ewan ulos Edenin paradisista ja pani

Kerubimin paljaalla lyöwäiſellä miekalla ſitä wartioitſemaan. Sillä ſiitä ajasta asti piti ihmiſen otſansa hiessä syömän leipää ſen maan päällä, kuin piti orjantappuroita ja ohdakkeita kaswaman ja hänen tähtensä kirottu oleman, ſe on, kaikenkaltaiſilta raſitukſilta täytetty oleman.

---

4. Kain ja Abel.

Adamilla ja Ewalla oli niinhywin poikia kuin tyttäriä: waan pojista erittäin mainitaan Kain, Abel ja Seth. Ne kaksi ensinmainittua elekſenteliwät yksissä ja oliwat kumpikin eri elatuskeinon itſellensä walinneet. Kain oli maanwiljeliä, wain Abel oli paimen. Luonnolliſet taipumukſet oliwat heillä kummallaki kokonansa erikoiſet: Kain oli ilkiö ja kadehtiwa; Abel oli hywä säwyinen ja rakkahallinen. Tämän tähden myös Jumala häntä rakasti ja oliwat hänen uhrinsa Jumalallen otolliſet. Tästä Kain sangen kowin wihastui ja hänen hahmonsa muuttui: ſillä synti wäjyi hänen owensa edessä ja ſen himo oli hänen tykönänsä, waan hänen piti ſitä hallitſeman. Turhaan Herra häntä waroitti: hän meni kedolle weljineen ja tappoi hänet. Silloin kyſyi Herra häneltä: „kussa on ſinun weljes?“ Tämä paatunut syntinen wastaſi

hänellen: „en minä tiedä, olenko minä weljeni wartia?“ Nyt sanoi Herra jälleen: „Mitäs tehnyt olet? weljes weren ääni huutaa minun tyköni maasta. Ja nyt kirottu ole sinä! Kulkian ja pakenewaisen pitää sinun oleman maan päällä.“ Näin kuului wanhurskas tuomio tämän paatuneen syntisen ylitse, jonka nyt herätetty omatunto hänellen toimitti, että pahatekonsa olisi suurempi, kuin että se olisi kannettapa. Waan Abelin siaan syntyi Seth, hurskas ja hywä niinkuin weli-wainaansa. — Kainin perilliset kutsutaan Raamatussa ihmisen, waan Sethin perilliset jumalan lapsiksi.

---

5. Weden paisumus.

Jumalan lapset ja ihmisen lapset eliwät nyt ynnä yhdessä maan päällä ja enentyiwät enentymistään. Mutta ne ensinmainitut antoiwat itsensä wiimenmainituilta saastuttaa ja niin koko maa turmeltiin ja wäkiwallalta täytettiin: ajat oliwat siis murheen alaiset. Tämän kaiken alla kuitenki lohdutteli Lamech itsiänsä, poikansa Noachin syntyessä, näin sanoen: „tämä on lohduttawa meitä meidän waiwassamme ja töissämme maan päällä“. Ihmiset yhä paheniwat ja heidän sydämmensä aikomukset oliwat pahat; päätti siis Herra ko-

konansa häwittää tämän ilkiän sukukunnan maan päältä, paitsi Noachia ja hänen perhettänsä, koska tämä Jumalassa waelsi ja niinmuodoin löysi armon Herran kaswoin edessä. Jumalan johdatuksesta rakensi Noach suuren laiwan,

Noachin Arkiksi kutsuttu: ja astui hän tähän sisällen waimoneen ja kolmen poikansa, ynnä myös heidän waimoinsa kanssa: otti hän myös kanssansa arkkiin kaikenkaltaisia eläimiä, ja Herra sulki hänen jälkeensä. — Ja wedet paisuiwat 40 päiwää peräkkäin, korkeimpain wuorten päällen, jotka kokonansa peitettiin: ja kaikki sywyyden lähteet kuohuit ja taiwaan akkunat aukenit: ja wedet seisoit waltiasna maan päällä sata ja wiisikymmentä (150) päiwää. Wiimen kuitenkin wedet seisahtuiwat ja juoksiwat pois ja seitsemännessä kuukaudessa jäi arkki Araratin wuorillen. Kolme kuukautta tämän jälkeen näkyiwät wuorten kukkulat: mutta Noach odotti wielä neljäkymmentä päiwää. Nyt lähetti hän kaarneen ja muutamia kyhkyisiä koettelemaan, jos wedet olisit juosneet pois maan päältä. Kuin hän tästä täydellisesti wisseytetty oli, awasi hän arkkinsa katon ja astui siitä ulos manterellen. Täällä nyt ensimäinen toimensa oli Herrallen alttaria rakentaa ja hänellen uhria tuottaa pelastuksensa edestä. Waan Herra teki liiton Noachin kanssa ja siunasi hänet ja hänen poikansa ja asetti kaaren taiwaan kannellen yhdeksi liiton merkiksi ja lausui näin lohdulliset sanat: „niin kauwan kuin maa seisoo, ei pidäkylwäminen ja niittäminen, wilu ja helle, suwi ja talwi, päiwä ja yö lakkaaman".

6. Baabelin tornin rakennus.

Noachin pojat Sem, Haam ja Japhet, perustiwat uuden sukukunnan maan päälle. Mutta ei kauwan kestänyt, ennenkuin ihmiset uudestaan unhottiwat Jumalan wanhurskauden ja alkoiwat elää irstaisuudessa ja wäkiwaltaisuudessa. Heidän rohkeutensa yltyi, mitä enemmän ihmisiä lisäntyi; sillä kaikki ihmiset puhuiwat siihen aikaan yhtäläistä kieltä. Ylpeydessänsä tahtoiwat he rakentaa, yhdistyksensä wakuudeksi, yhden kaupungin Euphratin wirran partaalle, ja sen lisäksi yhden tornin, jonka nastaan (pään) piti taiwaasen ylettymän. Tämän tornin ympärillä aikoiwat he pysyä yhtenä ja wäkewänä kansana, jonka ei tarwinnut pelätä ketään. Mutta tämä ihmisten ylpeys ei kelwannut Jumalalle, ja hän sanoi: „käykäämme, astukaamme alas ja sekoittakaamme siellä heidän kielensä, niin ett'ei kenkään ymmärtäisi toisensa kieltä". Ja Jumala sekoitti heidän kielensä, niin että heidän täytyi lakata tornin rakennuksesta, kuin ei kukaan ymmärtänyt toistansa, ja ihmiset eroisiwat toisistansa ja hajoisiwat ympäri koko maan ja perustiwat ne monet eri kansakunnat, jotka nyt peittäwät maan piirin.

---

7. Abrahamin matkustamus.

Tarah oli siirtynyt Semin suwusta ja asui

Urissa, Kaldean maakunnassa. Hänellä oli kolme poikaa: Haran, Nahor ja Abraham. Haran kuoli kotonansa, waan koko muu perhekunta läksi hänen kuoltuansa Mesopotamiaan, jossa Tarah nukkui herrassa. Nyt waelsi Abraham edemmäksi, Kaanaan maallen, ynnä waimonsa Saaran ja weljensä pojan Lothin kanssa. Sillä näin oli Herra häntä käskenyt: „Lähde maaltas ja suwustas ja Isäs huoneesta, sille maalle, jonka minä sinullen osotan. Ja minä teen sinun suureksi Kansaksi ja sinussa pitää kaikki sukukunnat maan päällä siunatuksi tuleman". Kuin hän nyt näin Sichemissä asui, 75 wuoden ijällä, kuului hänellen nyt jälleen Herran lupaus näin: „Minä teen sinun siemenes niinkuin tomun maan päällä", niin luwultansa lukemattomaksi. Waan Abraham palweli sitä ainoata totista Jumalata, kaikkein epäjumalita palwelewain kansain keskellä, kuin häntä piirittiwät. (2000 wuotta ennen Kristusta.)

---

8. Abrahamin jalomielisyys.

Kanaan maassa eneni Abrahamin rikkaus ennättämiseen ja Loth tuli myös rikkaaksi niinkuin hän. Waan ei maa enää tahtonut antaa aloja kyllin heidän karja-laumoillensa ja sentähden kohottiwat heidän paimenensa kiistan kes-

kenään. Sanoi siis Abraham Lothillen: „Rakkahani! älkään olko riita minun ja sinun wälilläs ja minun ja sinun paimentes wälillä: sillä me olemme miehet, weljekset! Eikö koko maa ole edessäs altis? Jos sinä menet wasemalle puolelle, minä menen oikialle, eli jos sinä menet oikialle, minä menen wasemalle". Waan Loth, kuin oli oman woiton etsiwä, walitsi itsellensä koko lakeuden Jordanin partahilla, sillä se oli wedestä rikas ja hedelmällinen. Mutta Sodomin ja Gomorran kansa, kuin näillä mantereilla asui, oli paha ja rikkoi kowin Herraa wastaan: sillä tawoin tuli Lothin kärsiä ahneutensa edestä.

---

9. Abraham pelastaa Lothin. Sodoman häwitys.

Näiden edellämainittuin kyläin kaksi kuningasta oliwat jo kauwan olleet weronalaiset yhdellen kolmannellen. Nyt eiwät enää siihen taipua tahtoneet ja tästä se kolmas kuningas Kedorlaomer wihastui ja läksi sotajoukkoneen ja ystäwineen näitä kahta kaupunkia ja heidän liittolaisiansa wasten. Hän myös woitti ja kokonansa ryösti nämä kylät ja mukanansa wei kaikki asujamet ja heidän tawaransa, niinmuodoin myös Lothin omaisuuksineen. Niin pian

kuin tämä Abrahamin tiettäwillen joutui, aſetti hän joukkonſa, 318 miestä, aſeihin, kukisti woittoherran ja otti häneltä jälleen ryöstetyn tawaran. Omakſi oſakſeen ei hän niiltä kiitolliſilta kuningailta, jotka hän oli pelastanut, mitäkään ottaa tahtonut, ſillä näin lauſui Abraham: „En minä ota ſinun omastas lankaakaan eli kengän rihmaa, ettes ſanoiſi: minä olen Abrahamin äwerjäkſi tehnyt.“ Waan kuitenkin paatuiwat aſujamet yhä synniſsään, niin että heidän ſeaſſa ei edes 10 hurskasta löytynyt. Sentähden antoi Jumala tulen tulla taiwaasta ja häwitti niin koko mantereen ynnä aſujamineen: ja ſillen paikallen, kuſſa nämät kaupungit ennen ſeiſoit, ilmeſtyi nyt ſe niin kutſuttu kuollut meri. Loth tyttärineen pelaſtettiin, waan hänen waimonſa menettyi, koska hän ei totellut Jumalan käſkyä, ett'ei ſaiſi katſoa taakſenſa; hän kuin katſoi taakſenſa, muuttui ſuolapatſaakſi.

---

10. Iſakin ſyntyminen. Abrahamin kuuliaiſuus.

Abraham ja Saara oliwat jo wanhat eikä heillä ollut lapſia. Nyt ilmeſtyi heillen Jumala ja lupaſi heillen yhden pojan, jonka ſiemeneſtä äärettömän kanſakunnan piti ſikiämän.

Abraham uskoi Herran sanat, ja, niinkuin hän uskoi, niin hänellen tapahtui. Saara synnytti pojan, ja tämä poika kutsuttiin Isakki. Wain Jumala pani Abrahamin kowallen koettelemukſellen, ſillä hänen äänensä kuului hänellen näin: „Ota nyt Iſak, ſinun ainoa poikas, jotas rakastat, ja mene Morian maalle: ja uhraa häntä ſiellä polttouhrikſi.“ Abraham oli jälleen uskowainen ja totteli sanan. Hän läksi matkallen: matkansa päätettyä sanoi hänellen poikansa: „katſo, täſſä on tuli ja halwot, mutta kuſſa on lammas polttouhrikſi?“ Murheen alainen isä lohdutteli itſiänsä ja lastansa sanoen: „Jumala on edeskatſowa hänellenſä lampaan polttouhrikſi“. Wiimen joutuiwat paikallen, rakenſiwat alttarin ja kaikki oli jo uhraamiſekſi walmistettu. Kuin hän nyt weitſensä ſiwalſi, käskyä päättääkſeen, kuului Herran Enkelin ääni näin: „Älä ſatuta kättäs poikaan, älä myös hänellen mitään tee: ſillä nyt minä tiedän, että ſinä pelkäät Jumalata, ja et ole ſäästänyt ainokaista poikaas minun tähteni“. Näkyi nyt yksi oinas penſastossa: tämän he nyt uhraiſiwat ja palaantuiwat ilomielin jälleen kotiinsa. Herra wahwisti nyt wielä ſiunauksensa ja lupauksensa näin: „Sinun ſiemenesſäs pitää kaikki kanſat maan päällä ſiunatukſi tuleman, että minun äänelleni kuuliainen olit“.

11. Isakin naiminen.

Saara kuoli 127 wuoden wanhana ja haudattiin Makpelan luolan hautaan, ja Abraham surei sydämmellisesti waimoansa. Wanhemmaksi nyt tultuansa, toiwoi hän nähdäksensä, ennen kuolemataan, poikansa onnellisesti naineeksi. Kutsui hän siis uskollisen palwelianssa Eleatsarin tykönsä, waatei häntä waeltamaan Nachorin huoneellen Mesopotamiassa ja sieltä noutamaan waimon pojallensa Isakillen. Kymmenellä kamelilla ja julkioilla lahjoilla warustettu, meni tämä nyt siis matkallen: tuli niin perillen, waan taukosi wesikaiwolla, josta kaupungin tytärten tapa oli wettä noutaa. Kuin hän nyt, niinkuin yksi uskollinen palwelia, oli Jumalalta onnea ja menestystä toimellensa anonut, tuli Rebecka, Betuelin tytär ja Nachorin pojan tytär, kuin hänet kohta siwiällä käytöksellään mielytteli. Kohta kuultuansa, mistä sukukunnasta tytär peräsin oli, kiitti hän Jumalata, ja sopiwat myös tyttären sukulaiset pian tuummaan. Jo seuraawana päiwänä joudutti hän itsiänsä kotiollen, jossa Isakki nyt ilolla otti waimonsa wastaan. Wain Abraham wielä myöhemmin nai Keturan ja wiimen kuoli 175 wuoden wanhana.

12. Isakin lapset.

Kaksikymmentä wuotta oli Isakki jo Rebekan kanssa naimisessa ollut, waan ei heillä wielä lapsia ollut. Nyt wiimen syntyi kaksoiset Esau ja Jakob. Nämät kaksoiset oliwat kokonansa erinluontoiset keskenänsä ja erinmuotoinen oli myös heidän elämänsä. Esau rupeisi mehtämieheksi, waan Jakob paimeneksi. Yhdellä ruoka-atrialla osti Jakob itsellensä Esaulta esikois-oikeuden ja yhdellä wilpillä, johon äiti hänellen awullinen oli, saadatti hän sokiaksi tulleen isänsä itselleen antamaan Esauin siunauksen. Näin tuli hän sukukunnan esimieheksi. Esau tästä julmistui ja uhkaisi häntä, heti isän kuoltua, tappaa: waan äitinsä häntä nyt taas autti; hän matkusti sukulaisilleen Mesopotamiaan ja otti palweluksen enonsa Labanin tykönä.

---

13. Jakopin waimot ja lapset.

Labanillen matkustaissa näki Jakob erinkummallisen unen ja paikan, jossa hän sen näki, kutsui hän Betheliksi, siitä yhdeksi muistoksi; sillä sanoi hän: „tämä paikka on Jumalan huone ja taiwaan owi“. Haranin ulkopuolella tapaisi hän muutamia paimenia ja niiden seassa myös Labanin tyttären, Rakelin, johon hän pian hywin mielistyi ja lupaisi hän

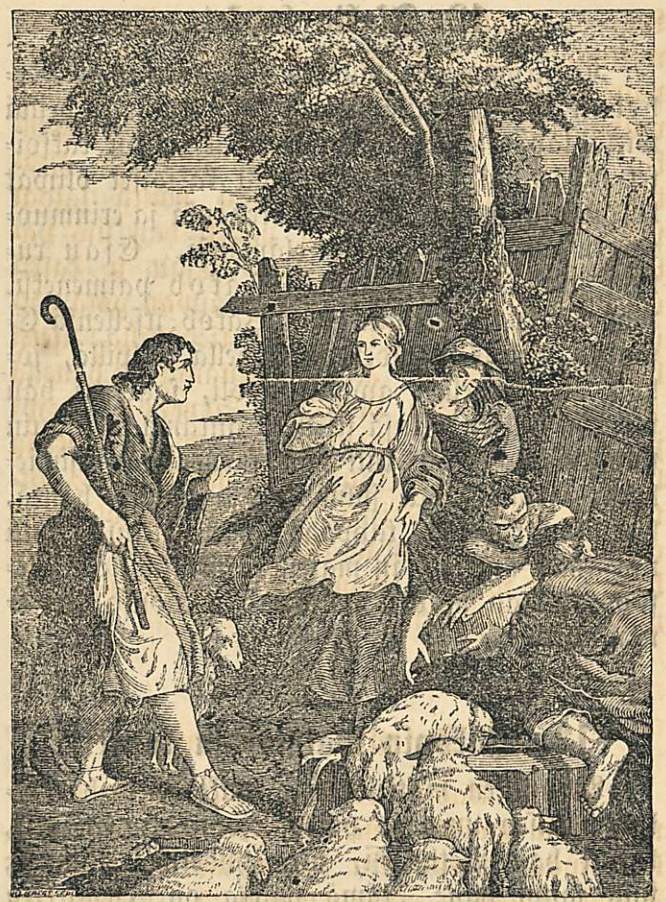

siis Labania 7 wuotta palkatta palwella, ainoastaan että hän Rakelin awiokseensa saisi. Tämä hänellen myös luwattiin: waan Rakelin siassa annettiin hänellen sitten wanhempi sisar,

Lea, ja wasta 7 wuotta jälleen palkatta palweltuaan sai hän myös Rakelin. Nyt wielä palweli hän 6 wuotta palkallisna. Labanin wilpin ja petollisuuden oheessa kaswoi kuitenkin Jakopin omaisuus ja karja-laumansa yltäkylläisesti lisääntyiwät. Tästä häntä saidat sukulaisensa kadehtiwat ja päätti hän siis palaantua perheineen kotiallen. Esau jo kaikki oli unohuttanut ja otti häntä aiwan ystäwällisesti wastaan. Sichemin tienohilla asetti hän nyt majansa. Kotia tultuansa oli hänellä 12 poikaa, joista Ruben, Simeon, Lewi ja Juda oliwat wanhimmat, wain Rakelin lapset, Joseph ja Benjamin nuorimmat: tyttärensä nimi oli Dina. Jakopin isä oli wielä elossa, waan ei kaukaa aikaa enää elänyt, mutta kuoli 180 wuoden wanhana ja pojiltansa yksimielisesti haudattiin.

---

14. Joseppi weljinensä.

Jakob rakasti poikaansa Joseppia enemmin kuin muita hänen weljistänsä, niin että hän waatepuwusakin häntä muista erikoitsi. Tämä erinäinen erikoitseminen ja Josepin kertomukset isällensä weljesten kurjista kujeista, ynnä myös hänen unensa jaaritukset, joita hän weljilleen kertoili, kohotti niin kauhiasti heidän kiukkunsa ja kateutensa häntä kohtaan, että oli-

wat walmiit, kuin tilan wain saiwat, häntä kokonansa häwiöllen saattamaan. Tapahtui nyt että isänsä lähetti häntä kedollen weljiänsä katsomaan. Niin pian kuin nämä hänet näkiwät, päättiwät he hänen tappaa ja sitten sanoa isällensä, että joku metsän peto oli hänen reikaleiksi repinyt. Enemmän kuin muut surkutteli häntä kuitenkin Ruben ja matkaan saattoi sen, että hän wedettömään kaiwoon wiskattiin, koska he tällä tawalla eiwät suorastaan käsiänsä weljensä wereen koskeneet. Tämän tekiwät he ja Ruben meni heidän luota pois: muut weljet jäiwät siihen kaiwon luokse atriallen istumaan. Nyt sattui siitä siwute matkustamaan yksi joukko ismaeliittalaisia kauppiaita, kuin kaikenlaisia tawaroita Egyptiin kuljettiwat. Näillen he nyt, Juudaan neuwosta, möiwät Josepin. Senjälkeen tuli Ruben häntä auttamaan kaiwosta ylös, wain kuin ei häntä enää siellä löytänytkään, repi hän waatteensa rikki murheessaan ja kiirehti weljeinsä tykö, joilta hän pian sai tietä, kuinka tapahtunut oli. Nyt yhdistyiwät kaikki kastaa Josepin mekkoa weressä ja lähettämään se semmoisena isän tykö. Tämä tunsi kohta mekon ja, murheelta murrettu, sanoi: „Tämä on minun poikani hame, paha peto on hänen syönyt: raadellen on Joseppi rewitty: minä murhehtien menen alas poikani tykö hautaan.

15. Joseppi tulee Egyptiin.

Seitsemäntoista wuoden wanhana joutui Josep nyt Egyptiin ja myötiin siellä yhdellen hywäntahtoisellen wain jo heikollen miehellen, nimeltä Potiphar, joka oli kuninkaan warjojoukon päämies. Kaikki kuin hän isäntänsä palwelukſessa teki, luonnistui hänellen, sillä Herra oli kanssansa. Näin woitti hän isäntänsä luottamuksen niin ylöllisesti, että hän häneltä asetettiin kaiken huoneensa ylitse. Wain Potipharin emäntä wihasi ja wainosi Joseppia, joka ei tahtonut itsiänsä käyttää emäntänsä pahain himoin jälkeen, wain sanoi: „Kuinka minä niin paljon pahaa tekisin ja rikkoisin Jumalata wastaan“? Emäntä nyt walekanteita puhui miehellensä ja tämä myös uskoi wilpillistä waimoansa ja syytöin Joseppi heitettiin häneltä wankeuteen.

16. Joseppi wankeudessa.

Jota Jumala suojelee, hän on waaratta; niin käwi myös Josepillen, wankihuoneessa ollessaan. Wankihuoneen haltia mielistyi häneen ja asetti hänen muitten wankein katsojaksi. Rakkahallisella luonnollaan ja kanssakärsiwällisyydellään woitti hän myös wankeustowerinsa sydämmet niin, että he aina hänellen ilmoitti-

wat sydämmensä painot ja rasitukset. Näin myös kerran kaksi ylhäistä wankia, kuninkaan pää-juomanlaskia ja pää-leipoja, hänellen ilmoittiwat kumpikin unensa, jonka nähneet oliwat. Jumalan awulla hän heille unet selitti, ja, niinkuin hän selitti, niin käwi. Kuitenkin unhotti se kiittämätöin juoman-laskia, joka oli luwannut, jos hänellen itselleen hywin käwisi, myös Joseppia auttaa, kokonansa lupauksensa ja Joseppi jäi wielä 2 wuotta wankeuteen, lohdutettu ja wahwistettu aina syyttömättömältä omalta tunnoltansa.

---

17. Josepin pelastus ja kohoaminen.

Tapahtui nyt kahden wuoden perästä, että Egyptin kuningas, Pharao, näki kaksi erinkummallista unta, ja kaikki waltakuntansa noidat ja tietäjät eiwät olleet miehet niitä selittämään. Muisti nyt juomanlaskia unhollisuutensa ja Josepin. Kutsuttiin nyt siis Joseppi Kuninkaan tykö ja hän selitti hänellen unensa merkitsewän 7 tulewata ylön riistaista wuotta, kuin piti myös 7 katowuodelta seurattaman: neuwoi hän myös Kuningasta asettamaan yhden wiisaan miehen, jonka tuli hywinä wuosina kerätä riistaa katowuotten waraksi. Tähän toimeen asetettiin Joseppi: ja Pharao otti sormuksen kädestänsä ja pani sen Jo-

sepin käteen: ja puetti hänen kalliisiin liina-waatteisiin ja ripusti kulta-käädyn hänen kaulaansa. Kuin katowuodet joutuiwat, tuli koko Egyptin maa ja muutkin läsnä olewat kansakunnat Josepilta jywiä ostamaan.

---

18. Josepin weljet Egyptissä.

Wanha Jakob ja kaikki hänen poikansa eliwät wielä ja, koska katowuodet heitäkin rasitti, waelsiwat muut pojat Egyptiin jywiä ostamaan, waan Benjamin jäi isänsä luokse. Ja nyt näki Josep weljensä ja tunsi heidät. Koetellaksensa weljesten keskinäistä mielen laatua ja sydämmen tilaa, syytti Joseppi heitä petturiksi ja maanwakojiksi, panetti heidät kiini kolmeksi päiwäksi, eikä laskenut heitä kotihinsa palaamaan, ennenkuin jättiwät Simeonin pantiksi ja lupasiwat tuoda Josepin tykö nuorimman weljensä Benjamin, todistaaksensa että se oli totta, mitä oliwat sanoneet Josepille: „Me olemma wakaat miehet, kaksitoistakymmentä weljestä, kaikki yhden miehen poikia; nuorin on kotona isämme tykönä, mutta yksi ei ole enää eleillä". Mutta Joseppi sanoi: „Yksi teistä jääköön fangiuteen. Toiset menköot kotihinsa ja wiekööt kotihinsa, mitä ostaneet olett a.

Mutta kuin te jälleen tuletta, pitää teidän tuoda nuorimman weljenne myötänne, muutoin teidän täytyy kuolla". Tästä heidän luwastansa joutui isä sangen murheelliseksi ja wasta, kuin aiwan ankara puute alkoi ahdistaa, suostui hän myös Benjamin Egyptiin lähettämään. Josep nyt nähtyänsä tämän oman äitinsä lapsen sanoi: „Jumala olkoon sinullen armollinen, minun poikani!" Rakkauden sydämmelliset kyynäleet alkoiwat wirua silmistänsä ja sentähden hän hetkisen luopui weljiensä seurasta. Jälleen tultuansa heidän tykö hän heitä erin ystäwällisesti kohteli. Heidän nyt taas kotiollen mennessään panetti hän rahat jokahisen säkkiin jälleen ja oman hopia-maljansa wielä Benjamin säkkiin. Matkalta hän heitä nyt luoksensa paluutti ja, kuin hän päätti heidän hopia-maljansa warastaneen, sanoiwat he: Jonka tyköä sinun palwelioistas selöytään, hän kuolkaan: niin tahdomma me myös olla orjat minun herralleni". Säkit nyt awattiin ja malja myös löytyi siinä, minne se pantu oli. Tätä nyt nähtyänsä sanoi Juda: „mitä me wastaamme minun herralleni? mitä me puhumme? taikka millä me taidammeitsemme puhdistaa? Jumala on löytänyt sinun palweliais wäärydyen: katso, me olemme meidän herramme orjat, sekä me, että se, jolta malja löyttiin". Murretuilla

sydämmillä seisoit he nyt Josepin edessä: hän käski heitä kotiansa menemään, waan Benjamin piti orjaksi jäämän. Juuda nyt tarjosi itsiänsä jäämään Benjamin sijaan, sillä ei hän tahtonut nähdä isänsä kokonansa murheelta tukahutettawan. Nyt oliwat koettelemukset päätetyt ja Joseppi itsensä heillen tunnusti näillä sanoilla: „Minä olen Joseppi, teidän weljenne, jonka te myitte Egyptiin. Wieläkö minun Isäni elää?“ —

---

19. Jakob ja hänen perheensä muuttawat Egyptiin.

Ilosilla mielillä waeltiwat nyt weljekset kotia, warustetut rikkahilla lahjoilla isällensä ja luwaten, ynnä hänen ja koko perheensä kanssa kokonansa muuttaa Egyptin maalle. Tuskin tahtoi wanhus uskoa, minkä hänellen kertosiwat, waan wiimen wakuutettuna sanoi hän: „nyt minulla kyllä on, että minun poikani Joseppi wielä elää: minä menen häntä katsomaan, ennenkuin minä kuolen“. Koko perhekuntansa kanssa, joka oli 70 henkeä, meni hän nyt matkallen, jossa häntä Joseph jo oli wastaan ottamassa. Egyptin kuningas antoi Jakobille ja hänen pojillensa Gosenin maan asuttawaksi. — Täällä kuoli Jakob 147 wuoden wanhana, sen jälkeen kuin hän

oli lapſenſa juhlalliſesti ſiunannut ja Joſepin kakſi poikaa aſettanut yhdenkaltaiſeen oikeuteen kuin omillen pojillenſa oſakſi tuli. Hän haudattiin eſi-iſienſä hautaan.

Nyt oli iſä kuollut ja weljekſet pelkäſiwät, että Joſepin piti heillen koſtoa kantaman: waan ei koſton tuummat yhdiſtyneet Joſepin rakkahalliſen ſydämmen kanſſa. Hän ſanoi: „Te ajattelitte minua wastaan pahaa: mutta Jumala on ajatellut ſen hywäkſi, että hän tekis, niinkuin nyt nähtäwä on, pelastaakſenſa paljo kanſaa. Älkäät ſiis nyt peljätkö, minä rawitſen teitä ja teidän lapſianne". Joſeppi oli 110 wuoden ijäſſä, kuin hän kuoli, ja jätti 2 poikaa Ephraim ja Manaſſe: hän oli nainut yhden papin tyttären.

---

20. Mosekſen ſyntyminen.

Ja Egyptisſä Jakopin perilliſet ſuuresti enänit] ja liſännyit ja woimalliſesti wahwiſtuit, niin että heiſtä pian yksi joukollinen kanſakunta kohoſi. Täſtä alkoiwat Egyptin kuninkaat lewottomikſi tulla, koska pelkäſiwät että tämä maaſſanſa wieras kanſa taitaiſi ſodan aikoina itſenſä wihollisten kanſſa yhdiſtää. Tämän tähden he heitä monella lailla raſittiwat ja kowaſſa orjuudeſſa pitiwät: waan

kuin ei tämäkään auttanut, päättiwät he tapattaa jokaiſen poikalapſen kohta ſynnyttywään. Tähän aikaan ſyntyi Moſes ja oliwat wanhempanſa Amram ja Jojebed, Lewin ſuwusta: wanhempi weljes oli hänellä Aron niminen ja ſiſar Miriam. Kolme kuukautta ſuojeli äiti tätä lasta kotonaan, waan kuin hän ei ſitä kauwemmin tohtinut tehdä, pani hän poikanſa tihiästi ſaumattuun arkkuun, jonka hän ſitten wirtaan heitti, niillen tienohillen, jossa kuninkaan tytär tawalliſesti uimaſſa käwi: aſetti ſitten tyttärenſä katſomaan, kuinka käwiſi. Kuninkaan tytär tuli ja näki lapſen ja ſurkutteli häntä: otti ſen ſiis omakſeen kaswatettawakſi, ja lapſen äiti, joka nyt tienohilla oli, pääſi ſen imettäjäkſi. Kuninkaalliſessa howiſſa nyt Moſes kaswatettiin ja hywin opetettiin kaikiſſa tiedon kappaleiſſa.

---

21. Mosekſen pakoſuudet.

Kuin Moſes oli 42 wuoden wanha, tappoi hän yhden Egyptiläiſen, joka oli yhden Israeliitan tappanut: tämän tekonſa luuli hän enſin taitawanſa ſalata. Wain kuin aſia kuitenkin ilmaantui, pakeni hän maasta ja tuli Midianin erämaallen, yhden papin tykö nimeltä Jethro. Hänen tyttärenſä Zipporan otti hän waimokſenſa ja olekſi appenſa tykönä. Ja katſo,

Jumala ilmestyy Moseksselle.

nyt ilmestyi Jumala hänellen palawassa pensaassa Horebin wuorella ja käski häntä kansaansa orjuudesta pelastamaan. Moses wastasi Herralleen: „eiwät he usko minua, sillä minulla on hidas puhe ja kankia kieli," ja aneli Herraa, että hän heittäisi tämän työn toisellen toimitettawaksi. Waan Jumala käskynsä uudisti ja Moses oli Jumalan tahdon alle kuuliainen

ja otti sulakielisen weljensä Aronin awukseensa. Nämä kaksi miestä meniwät nyt Israelin kansakunnan keskellen ja toimittiwat heillen aikomuksensa heitä orjuudesta pelastaa. Tähän kaikki suostuiwat. Astuiwat he nyt jouksossa Egyptin kuninkaan eteen ja anoiwat Jehowan nimessä, että hän antaisi koko heidän kansan mennä erämaallen Juhlaa wiettämään. Tähän kuningas ei suostunut, mutta määräsi heillen yhä kowemmat työt. Wasta sen jälkeen kuin Jumala oli 10 kowalla witsauksella Egyptin maata rasittanut, suostui kuningas siihen, että Israelin kansa sai maansa jättää. Waan tuskinpa oliwat matkansa, Mosekseen johdatuksen alla, alkaa ennättäneet, ennenkuin jo Kuningas tuumansa muutti, kokosi sotajoukkonsa ja ennätti heitä punaisen meren partahilla. Tästä Israelin kansa hätääntyi, waan Moses lohdutti heitä näin: „Herra sotii teidän puolestanne, ja teidän pitää alallansa oleman". Ja Herra sotikin heidän puolestansa, sillä Egyptiläiset mereen hukutettiin ja Jumalan kansa näin ihmeellisesti pelastettiin. Meren toisella puolella kohottiwat he yhteisesti äänensä, ylistyswirrellä Herraa kunnioittain ja Häntä pelastuksensa edestä kiittäin.

22. Erämaassa matkustamus.

Alkoi nyt kansa matkustamuksensa erämais-

sa, kuin koko 40 wuotta kesti, sentähden että he usiasti nurisit Herraa ja Mosesta wasten ja niinmuodoin nostattiwat päällensä Jumalan wihan witsat. Kolme kuukautta matkustettua, seisahtiwat he Sinai-wuoren juurelle: täällä Jumala Mosekselle juhlallisesti julisti Jumalan Kymmenet käskyä. Nämä käskyt Moses wuorella ollessaan 2 kiwi-tauluun kaiweli ja Aron sillä aikaa hallitsi kansaa wuoren alla. Mutta Aron oli lauha luontonen mies ja kansa sadatti häntä itsellensä kulta-wasikan walamaan, jota he sitten kumarteliwat. Mosekseu nyt wuorelta astuissa, hyppi ja riemuitsi kansa kulta-wasikkansa ympäri. Tätä nähdessä Moses kiiwastui, pudotti taulut kädestänsä ja ne meniwät rikki: waan kulta-wasikan hän tulella poltti ja muserti sen tuhwaksi: sitte hajoitti hän sen weteen ja antoi sen Israelin lasten juoda. Itse astui hän nyt jälleen wuorellen uusia laintauluja walmistamaan. Tämän jälkeen he jälleen matkansa alkoiwat, jota Herra monella lailla aiwan ihmeellisesti heillen pitkitti. Niistä kuin oliwat jo 20 wuoden ijällen ja sen yli ennättäneet Egyptistä lähteissään, ei yksikään luwattuun maahan joutunut, paitsi Josua ja Kaleb: ainoastaan se kansa, kuin Mosekseu johdatuksen alla oli korwessa syntynyt ja kaswatettu, oli otollinen siihen maahan astumaan. Aron kuoli Horebin wuorella, ja Nebon

wuorelta, Kanaan maan rajalla, sai Moses nähdä koko sen maan, jonne kansan piti käymän, waan itse hän ei sinne ennättänyt, mutta hän kuoli täällä: eikä yksikään hautaansa tietänyt, sillä Herra hänen hautasi!

---

23. Tabernakeli ja Juhlat.

Koska kansa oli raaka ja opetusta wailla, asetti Moses julkinaiset asennot ja juhlat, näin heitä Jumalan pelkoon saattaakseen. Tämän tähden teki hän myös Tabernakelin eli pyhän majan, erinäisesti kaikella lailla kaunistetun, sen mallin jälkeen kuin hänellen hengessä oli näytetty. Tämän piti oleman Jumalan maja kansansa seassa ja ainoa uhripaikka. Sen pituus oli 120 kyynärää ja sen leweys 20 kyynärää. Tämän sisällä, kaikkiaan perimäinen oli niin kutsuttu Pyhin maja, jossa oli Liiton arkki, kalliilla kullalla wuorittu ja siinä lain-taulut suojeltiin: täällä oli myös niin kutsuttu Armon istuin. Pyhimmän paikan wieressä ja siitä ainoastaan waate-riipulta eroitettu oli Pyhä paikka: täällä oli suitsutus-alttari, seitsenhaaranen Kynttiäjalka ja katsomus-leiwän pöytä: täällä papit pyhät toimituksensa toimittiwat. Tämän ulkopuolella oliwat Esipihat, joihinka kansa kokountui: täällä seisoi Poltto-uhrin Alt-

tari ja pappein ſuuri Peſo-astia. Juhlista nimitetään: Pääſiäinen, Helluntai, Lehtimajajuhla, Uuden wuoden ja Uuden kuukauden juhlat, Sabbati ja Sowinto-juhla. Joka ſeitſemäs wuoſi Sabbatin wuodekſi kutſuttiin ja joka wiideskymmenes wuoſi kutſuttiin Riemu-wuodekſi: nämä oliwat köyhille iloksi ja lohdutukſekſi aſetetut. Ylimäinen pappi oli aina ſe enſin ſyntynyt Aronin ſuwusta. Muut pojat oliwat pappia: niin oli myös koko Lewin ſukukunta aſetettu pappein apumiehikſi jumalan palwelukſessa.

---

24. Mosekſen La'it.

Monta Mosekſen aſetusta oliwat kowaa ja piti niin myös oleman, koska kanſa oli uppiniskanen: waan moni myös todistaa erinomaiſen lempeyden ja huolenpidon köyhistä: täſſä nyt muutamia mainitaan: „Koska te elon leikkaatte maastanne, ei ſinun pidä tyyni peltos kulmia leikkaaman ja ei elos päitä noukkiman". „Ei ſinun pidä antaman rahas korwolle, eikä antaman wiljas kaswolle". „Ei ſinun pidä kääntelemän ſinun köyhäs oikeutta hänen aſiaſſanſa". „Jos joku muukalainen on ſinun tykönäs, hänen pitää aſuman teidän tykönänne niinkuin omainen teidän ſeas-

sanne". „Älä käännä muukalaisen eli orpoin oikeutta: älä myös leskeltä ota waatteita pantiksi". „Ei sinun pidä riihtä tappawan härjän suuta sitoman kiini". „Harmaapään edessä pitää sinun nouseman ja kunnioittaman wanhaa". „Ei sinun pidä wihaaman weljeäs sinun sydämessäs". „Sinun pitää rakastaman Herraa sinun Jumalatas, kaikesta sydämestäs ja kaikesta sielustas ja kaikesta woimastas ja lähimmäistäs niinkuin itse sinuas.

---

23. Josua.

Moseksen jälkimieheksi hallituksessa asetettiin Josua, joka wiisauden hengeltä täytetty oli ja tähän wirkaan sowelias, koska hän oli Moseksen parissa altis ollut. Hän johdatti nyt kansaa siihen maahan, kuin maitoa ja hunajata wuodatti ja sata-kertaisesti hedelmät kantoi: waan jonka asujamet oliwat raakoja epäjumalitten palwelioita ja pahanilkisiä tawoiltaan. Liiton arkin kanssa edellään, kulki kansa yli Jordanin. Pian walloittiwat he Jerichon ja Ain kaupungit ja tekiwät liiton sen kawalan Gibeonin kanssa. Muutamassa wuodessa koko maa walloitettiin ja keski maakunnassa olewaan Silon-kaupunkiin ase-

tettiin Tabernakeli eli Liiton arkki. Maa nyt jaettiin 12 sukukunnan wälillä: 6 wapakaupunkia rakennettiin ja 48 kaupungissa asuiwat papit, waan lewiitat siellä ja täällä maakunnassa. Josua näki toiwonsa täytetyksi ja eli wielä 15 wuotta maan jakamisen jälkeen: waan kuin hän tunsi kuolemansa lähestywän, kutsui hän kansan kokoon Sichemissä ja manasi sitä. Hänen wiimeiset sanansa oliwat nämä: „Walitkaat teillenne tänäpäiwänä, ketä te palwelette, elikkä niitä jumalita, joita teidän isänne palwelit sillä puolen wirtaa, eli Amorealaisten jumalita, joiden maassa te asutte. Mutta minä ja minun huoneeni palwelemme Herraa". Koko kansa lupaisi Herraa palwella, ja niin wahwistettiin liitto uudestaan. 110 wuoden wanhana meni hän rauhassa esi-isiensä tykö.

26. Tuomarit.

Josua kuoli ja kaikki ne wanhat, jotka hänen kanssansa oliwat eläneet, ja heidän kanssansa katoisiwat myös muistot kaikista niistä ihmetöistä, kuin Jumala oli isien päiwinä toimittanut. Pian sai epäjumalan palwelu wallan ja turmeli kansan onnellisuuden, ja syntiä seuraisi rangaistus; sillä kansa kukistettiin naapureiltansa ja rasitettiin monella lailla. Täm-

möisissä hädissä ilmestyi aina miehiä, jotka kutsuiwat kansaa jälleen ainoata totista Jumalata palwelemaan ja oliwat johdattajina sodissa ja riitain ratkasijoina rauhan aikoina. Nämä miehet kutsuttiin Tuomareiksi. Näistä mainitaan Othniel, joka kansan pelasti Mesopotamian kuninkaan wallan alta: Debora, joka ynnä Barakin kanssa woitti Kananean kuninkaan Jobin ja hänen sotapäämiehensä, Siseran: Gideon, joka ajoi Medionitat maasta: Jephta, joka kansan Ammoniittalaisista pelasti: Simson, joka oli mainion wäkewä ja löi Philistealaiset, ja Eli, joka wiimeisen tuomarin Samuelin kaswatti.

---

27. Samuel.

Elkana ja Hanna oliwat jumalinen waan lapseton parikunta. Wiimen kuuli Herra heidän rukouksensa ja lahjoitti heillen pojan, joka Jehowallen (Jumalalle) pyhitettiin ja kutsuttiin Samueliksi. Hän kaswatettiin ylimäisen papin Elin huoneessa. Tämä mies oli jumalinen waan liian lauhkea kahta kelwotointa poikaansa wastaan. Hän kuoli wiimen murheesta heidän surkean loppunsa tähden ja siitä kuin Liiton arkki heidän tähtensä oli joutunut wihollisten käsiin. Hänen siansa sai Samuel 20 wuotta tämän jälkeen. Waan kuin myös

hän itsiänsä Elin tawoin käytti omia poikiansa kohtaan, jotka rahaan oikeuden waihettiwat, waatei kansa itsellensä kuningasta. Tähän Samuel ei ensin suostunut, waan myödistyi wiimen ja walitsi Saulin kuninkaaksi (1050 enn. Kr. synt.). Kohta tämän jälkeen heitti hän wirkansa ja puhui näin kansalle: „Katso tässä minä olen, wastatkaat minua Herran ja hänen woideltunsa edessä: jos minä olen kenenkään härjän eli aasin ottanut: jos minä olen jollekulle ylölliſiä tehnyt, eli jotakuta sortanut: jos minä jonkun kädestä lahjoja olen ottanut, ja antanut sowaista minun silmäni: niin minä teillen annan jälleen". Näin taisi hän haastaa, koska hän oli rehellinen, ja kansa wastasi myös hänellen: „Et sinä mitään ylöllistä etkä wäärytyttä ole meille tehnyt, etkä myös kenenkään kädestä ole mitään ottanut". Samuel asui kuolemaansa asti Rahmassa, jossa hän oli Propheettain koulut asettanut.

28. Israelin kansa Kuningasten wallan alla.

Kolme kuningasta hallitsi ylitse yhteisen waltakunnan: Saul, Dawid ja Salomon.

I. Saul. Hän oli Kisin poika, Benjamin suwusta, yksi kaunis, jalo ja ylpeä nuo-

rukainen. Kuin Samuel oli hänen kuninkaaksi woidellut, wastaanotettiin ja terweytettiin hän monella eri tawalla. Niin sanoiwat kadehtiansa: „Mitä tämä woipi auttaa meitä?", eiwätkä hänellen lahjojansa tuoneet. Piansai hän kuitenki tilaisuuden näyttää miehuutensa ja kelwollisuutensa sotajoukon johdattajaksi. Hän autti yhden wihollisilta piiritetyn kylän Jabes ja sai suuren woiton Ammoniittalaisten ylitse. Nyt hän monelta kehoitettiin tappamaan soimaajansa, waan hän wastasi: „Ei tänäpänä pidä yhdenkään kuoleman: sillä tänäpänä on Herra tehnyt autuuden Israelissa". Nyt hän Gilgalin kedolla yksimielisesti kansakunnan hallitsiaksi terweytettiin. Mutta myötäkäymistä ei hän taitanut kestää, waan tuli ylpiäksi ja tottelemattomaksi Jumalan käskyjä wastaan. Wihalla erkani nyt Samuel hänestä ja ennusti Jumalan kosto näillä sanoilla: Herra on tänäpänä repinyt Israelin waltakunnan sinulta, ja antanut sen sinun lähimmäiselles, joka parempi on sinua". Tästä asti eiwät he enää toisiansa tawanneet; mutta Samuel woiteli Dawidin Saulin jälkimiehekſi.

Dawid, kuin oli paimen, oli myös hywä apuinen lauluin tekiä ja soitti somasti harppua. Tämän tähden kutsuttiin hän howiin, kuningasta mieliraskaudessaan huwittelemaan. Ajaksi tämä kuningasta auttikin ja hän hywin

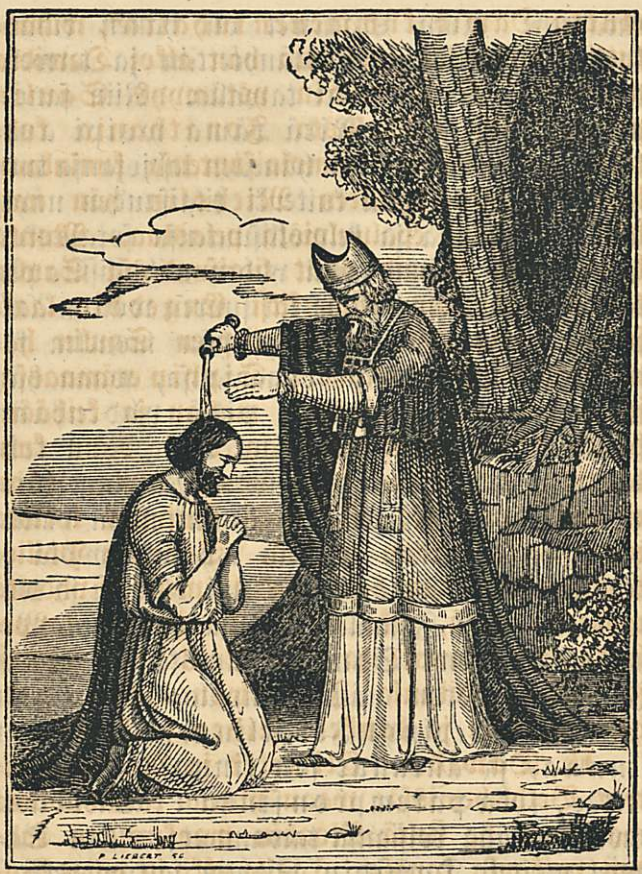

Dawid woidellaan kuninkaaksi.

tähän nuorukaiseen mielistyi, waan kateus walloitti pian hywyytensä. Dawid nimittäin kaksikiistassa tappoi sen julman Goliathin ja kansan ylistyslaulu: „Saul löi tuhannen,

mutta Dawid kymmenen tuhatta", wihastutti kuningasta niin että hän alkoi Dawidia wainota. Ei Dawidin ystäwyys Saulin poikaa, sitä urhoollista Jonathania kohtaan, eikä hänen heimolaisuutensa kuninkaan kanssa, jonka tyttären Micholin hän nai, häntä taitanut epäluuloista pelastaa. Monta kertaa olisi Dawid ollut tilaisuudessa Saulia tappaa, niinkuin esimerkiksi Engeddin laaksossa, jossa hän leikkasi liepeen Saulin hameesta, hänen maatessa: ja Siphin erämaassa, jossa hän otti kuninkaan maljan ja keihään, hänen ja wartioitensa maatessa. Näin kuin tapahtui teki Saul kyllä hywiä lupia, waan ei niitä pitänyt; eikä enää syntynyt totista ystäwyyttä heidän wälillä. Sodassa Philisteälaisia wastaan haki Sauli neuwoa yhdeltä noita-ämmältä, joka ei hänelle hywää tappelusta aawistanut; ja kuin Saul siinä tappasi ja hänen poikansa Jonathan lankesi, otti hän miekan ja lankeis siihen ja kuoli.

II. **Dawid.** — Elimelek ja Naomi asuiwat Bethlehemissä: waan yhtenä katowuotena waelsiwat he sieltä Moabin maakuntaan kahden poikansa kanssa. Täällä ukko ja pojat kuoliwat ja kolme leskeä jälillen jäiwät. Nyt päätti Naomi jälleen kotia palata ja miniät seurasiwat häntä rajallen. Yksi heistä Ruth ei hänestä luopunut, waan sanoi: „älä minulle sitä puhu, että minä luowun sinusta,

Ruth ei luowu Naomista.

ja palajan pois tyköäs: sillä kuhunka sinä menet, sinne myös minä menen; ja kussa sinä yödyt, siellä tahdon myös

minä yötä olla; sinun kansas on minun kansani, ja sinun Jumalas on minun Jumalani; kussa sinä kuolet, siellä tahdon myös minä kuolla: ainoastaan kuolema meitä eroittaa". Näin tuli Ruth Israelin maahan, jossa hänen jumalisuutensa ympäri tutukši tuli ja hän wiimen Boalta naitiin. Heidän poikansa oli Obed, ja hänen poikansa Isai, mutta Isai oli Dawidin isä. Dawidista olemma jo maininneet; hän tuli kuninkaakši Saulin peräštä, waan ainoastaan yhden sukukunnan yli; sillä Isboseth, Saulin poika, tuli toisten yhdentoista sukukunnan hallitsiakši. Tämä kuitenkin kohta tuli murhatukši ja niin joutui Dawid kuninkaakši koko waltakunnan ylitse, walloitti Jerusalemin, teki sen pääkaupungikseen ja rakensi siihen itsellensä kuninkaan linnan. Liiton arkki wietiin sinne ja koko jumalanpalwelus järjestettiin Dawidilta uudestaan: waan Propheta Nathan johdatti häntä temppeliä rakentamaan.

Dawid oli miehuullinen ja jalo, esimerkiksi Saulia, Nabalia ja Simeita wastaan: waka ystäwä, esimerkiksi Jonathania, Barsillaita ja Mephibosethia wastaan: waan hän oli ihminen ja useasti myös suuri syntinen. Niin hän syttyi luwattomaan himoon Urian waimoa, ihanata Bathsebaa kohtaan. Niin kauwan kuin Urias eli, ei hän taitanut himoansa täyttää: saattipa siis häntä salaka-

walasti turmioon, ja otti sitten lesken awioksensa. Waan Jumalalle owat ilmi niin hywin kuninkaan kuin alamaisten synnit ja rankaisee ne. Lähetti hän myös nyt kuninkaan tykö, Propheta Nathanin joka somalla wertauksella herätti hänen nukkuwan omantunnon. Ja Herra antoi nyt hänellen syntinsä anteeksi, koska hän sen sydämmellisesti katui; waan se poikalapsi, jonka Bathseba synnytti, lapsuudessaan jo kuoli, Dawidin suureksi murheeksi.

Dawidilla oli monta poikaa, joista Absalon oli häjyin tapainsa waan myös erinomaisen ulkonaisen kauneutensa tähden tuttu. Jo nuoruudessaan tappoi hän yhden weljistään. Hänen täytyi maasta paeta, waan sai isältänsä anteeksi ja palauntui jälleen. Murheellinen on ajatella tämän pojan kiittämättömyyttä. Alhaisella käytöksellänsä ja teeksentelewällä ystäwällisyydellänsä alhaisia wastaan warasti hän, Raamatun sanoessa, kansan sydämmet ja antoi itsiänsä kuninkaaksi nimittää. Isän täytyi nyt ensin poikaansa paeta, waan woitti hänen wiimen tappelussa, jossa 20,000 miestä murhattiin. Näiden joukossa oli myös Absalon itse, jonka sodan-johdattaja Joab, wasten Dawidin käskyä, tappoi. Kuin Dawidillen poikansa kuolema kerrottiin, sanoi tämä murehtiwa isä: „Minun poikani, Absalon! minun poikani! o, joska minä olisin kuollut sinun edestäs"! Näin joutui

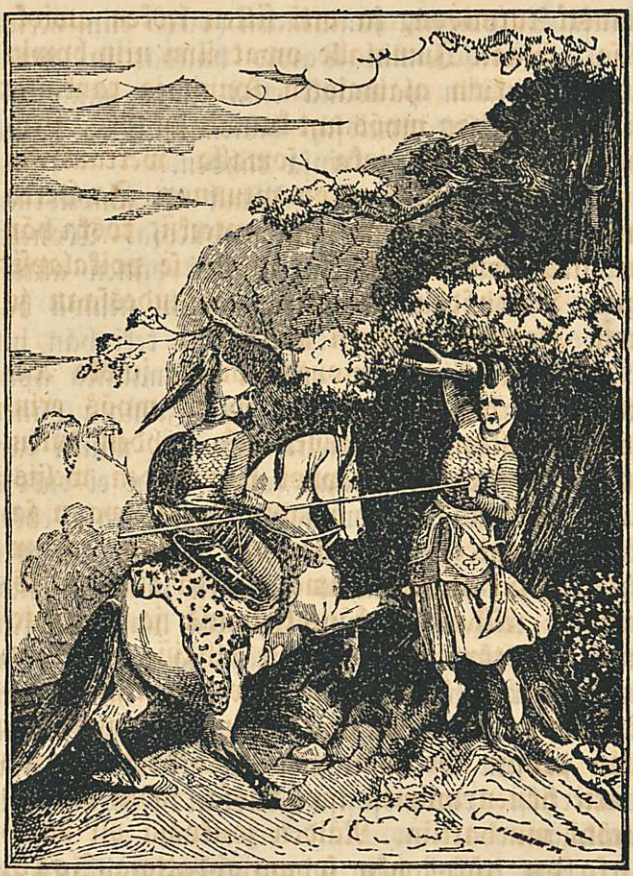

Abſalon riippuu hiwukſiſtaan ja tapetaan.

Dawid jälleen lewossa waltakuntaa hallitſemaan.

Wiimen lähestyi Dawidin elämän loppu. Wähä ennen kuolemistaan antoi hän nimittää poi-

kansa Salomonin kuninkaaksi (1015 enn. Krist. synt.) Jerusalemiin Dawid haudattiin, waan wielä tänäkin päiwänä elää hänen muistinsa hartahissa sydämmissä, hänen ihanain ja sieluja ylentäwien lauluinsa tähden.

III. **Salomon.** Tämä oli ainoastaan 20 wuoden wanha, isänsä kuollessa. Monelta wastustajalta pakoitettu täytyi hänen alussa heitä kowuudella kohdata, waan niinpä hän myös sai rauhan. Gibeonissa teki hän julkisen uhraamisen ja rukoili Jumalalta apua toimihinsa. Unessa sanoi nyt Jumala hänellen että hän saisi häneltä rukoilla, minkä lahjan hän itsellensä waan soisi. Hän ei rukoillut niin kuin joku muu hänen siassansa ehken olisi tehnyt, waan hän aneli ainoastaan wiisautta, ja Herra myös hänellen niin ylönmääräisen wiisauden lahjoitti, että hän siitä kaikissa maakunnissa ylistettiin ja että kansat kaukaa kulkiwat saadakseen kuulla hänen wiisautta. Tämän tähden hän myös hywin hallitsi ja sitä tehden näytti usiasti wiisautensa; esimerkiksi ratkaisssansa kiistan kahden äitin wälillä.

Nyt alkoi hän panna toimeen isänsä aikomuksen ja rakensi temppelin Jerusalemissa, kauniin ja loistawan. 200,000 (kaksisataa tuhatta) ihmistä tämän päällen työtä teki 8 ajastaikaa, ja 32 wuoden wanhana hän sen itse wihki julkeilla juhlallisuuksilla. Hänen sanan-

sa oliwat: „Luuletkos Jumalan asuwan ihmisten tykönä maan päällä? — Katso, taiwas ja taiwasten taiwaat ei käsitä sinua; kuinkasta se huone sen tekis, jonka minä rakentanut olen? Mutta käännä sinuas, Herra, minun Jumalani, sinun palwelias rukoukseen, ja hänen anomisensa puoleen, kuulemaan sitä anomusta ja rukousta, kuin sinun palwelias rukoilee sinun edessäs! Ja että sinun silmäs olisit awoi tämän huoneen puoleen, yötä ja päiwää, sitä paikkaa päin, jostas sanonut olet, tahtowas asettaa sinun nimes sinne: ja kuulewas sen rukouksen, jonka sinun palwelias siinä paikassa rukoilewa on: antaen jokaiselle hänen tiensä jälkeen, sen jälkeen kuin sinä tunnet hänen sydämensä". Juhlallisuudet kestiwät 7 päiwää ja sitten jokahinen kotiansa käännyi, sen jälkeen kuin kuningas oli kansan siunannut ja manannut.

Salomon hallitsi rauhassa ja oli woimansa, rikkautensa ja wiisautensa tähden ylistetty. Mutta hänen komeuden himonsa saatti häntä kansaa rasittamaan ylöllisillä weron maksuilla, ja hänen epäjumaliset waimonsa myös häntä wiimen, ennen kuolemataansa, epäjumaluuteen wietteliwät. Näin aiwan wähän wiisauskin auttaa, ell'ei ihminen itsiänsä tuke Ju-

malaan. Kansa tästä paheksui ja kohotti kapinan. Waan kapinan päämiehen Jerobeamin täytyi paeta Egyptiin, ja Salomon hallitsi waltakuntaa aina kuolemaansa asti (975 enn. Kr. synt.), mutta häntä ei kansansa enää rakastanut. Hänen wiisauttansa taidamme mekin wielä hywäksemme käyttää, kuin luemme niitä kirjoja Wanhan Testamentin raamatussa, kuin hänen nimeänsä kantawat.

29. Waltakunta jaetaan.

Rehabeamin tuli nyt hallita isänsä Salomonin kuoltua; waan hän kohtasi kansansa lähetysmiehiä kowasti näillä sanoilla: „Minun Isäni on teidän ikeenne raskaaksi tehnyt, mutta minä lisään siihen; minun Isäni on rangaisnut teitä ruoskilla, mutta minä skorpioneilla". Tästä usiammat wihastuiwat ja ainoastaan Benjamin ja Juudaan sukukunnat jäiwät hänellen kuuliaisiksi: ne 10 toiset kutsuiwat Jerobeamin jälleen Egyptistä ja heistä tuli erityinen waltakunta. Näin nyt Juudaan ja Israelin waltakunnat syntyiwät. Tästä jaosta kohosi koko pitkä jono sisällisiä kapinoita ja sotia waltakuntain kesken, joka mursi kummankin woimat ja heidät joudutti häwiöllen ja muitten kansain orjuuteen.

30. Israelin waltakunta.

(Wuodesta 975 wuoteen 722 ennen Krist. synt.)

Jerobeam oli ensimäinen kuningas ja hallitsi 22 wuotta. Hän suojeli ja autti epäjumalitten palwelusta maassaan, ja niinkuin häneltä tehtiin niin tehtiin myös usiammalta haltialta, kuin häntä seurasi. Ainoan ja totisen Jumalan palwelus monella lailla koeteltiin kukistaa. Yksi kuninkaan suku syöksi toistaan istuimelta ja etsei julmuudellansa itsiänsä istuimelle wahwistaa. Yksi niistä häjyimmistä kuningaista oli Achab, tuttu niinkuin ankara epäjumalitten palwelia ja kansansa kowa witsa, erinomattain niillen, kuin ainoata Jumalata rukoilit, esimerkiksi: Naboth ja Elias. Hänen puolisonsa Jesabel oli hänen kaltaisensa ilkeydessä ja joutui hengiltä hirmuisella muodolla. Wiimeinen kuningas oli Hosea, joka hallitsi 9 wuotta: silloin tuli Assyrialaisten kuningas Salmanassar, walloitti Samarian, 3 wuotta sitä piiritettyään, ja wei kuninkaan ja suurimman osan kansasta mukanansa (722 enn. Krist. synt.). Niistä Israeliittalaisista, kuin jälelle jäi, ja Assyrialaisista, kuin nyt maahan muuttiwat, syntyi se kansa, jota Samaritaneiksi kutsuttiin. Heidän uskonoppinsa oli epäjumalallisten harjoitusten kanssa sekoitettu, jonka tähden he myös sitten Juudalaisilta ylönkatsottiin.

31. Juudaan waltakunta.

(Wuodesta 975 wuoteen 588 enn. Krist. synt.).

Täällä hallitsi Dawidin perilliset eikä se niin kowasti rasitettu sisälliseltä kapinoilta ja meteliltä kuin Israelin waltakunta. Rehabeam, ensimäinen kuningas, hallitsi 17 wuotta. Yksi parahimmista kuningaista oli Josaphat, waan hänkin erehtyi siinä kuin langoksi itsiänsä laitti Achabin kanssa, joka hänen aikanansa hallitsi Israelissa. — Zedekias tahi Mathania, wiimenen kuningas, oli istuimellen asetettu Nebukadnezarilta, Babylonian kuninkaalta: mutta rikkoi hänellen tehdyn uskollisuuden walansa. Sentähden läksi tämä häntä wastaan suurella sota-joukolla, walloitti wiimen Jerusalemin, joka kauwan oli häntä wastustanut, ja antoi nyt puhkasta Zedekian silmät ja tappaa sen lapset. Näin wietiin nyt Zedekia ja kansa ynnä kaikki Temppelin ja muut kalliudet Babyloniaan (588 enn. Krist. synt.). Se suuri Propheta Jeremias, joka eli siihen aikaan, on tästä tämän waltakunnan häwiöstä murheellisesti walitus-wirsissään walittanut. Maa itse jätettiin melkein asujamista tyhjäksi ja autioksi.

---

32. Juudalaisten palajaminen maahansa.

70 wuotta kesti Babylonian wankeus.

Kansan tila oli sillä aikaa jotensaki helppo, waikka sillä ei ollut täydellistä wapautta, yhtä lahjaa, joka kuitenki on mitä suurimpia tässä elämässä. Ikäwä kotiin poltti monen sydäntä ja raskaasti nyt kansa myös tunsi puutoksensa temppelistä, jonka sijaan nyt Synagogissa (kokoushuoneissa) täytyi opettaa. Nyt tapahtui, että Persian woimallinen kuningas, Cyrus, Babylonian wallan kukisti. Hän antoi luwan kaikille Juudalaisille, jotka niin tahtoiwat, matkustaa kotiansa ja käski wielä paikallen jääwiä auttamaan matkustawaisia kaikella tawalla, kullalla, hopialla ja kaikenkaltaisilla lahjoilla. Serubabel ja ylimäinen pappi Josua johdattiwat joukkoa, 42,000 miestä, jotka paitsi muuta muassansa kuljettiwat 5,400 kulta- ja hopio-astiata, jotka muinen oliwat temppelistä ryöstetyt. Paikallen tultuansa nämä kohta kaupunkia rakentamaan, ja asettiwat alttarin raunioiden keskelle, parhaimmittain kuin taisiwat. Samaritanit, jotka pyrkiwät heidän kanssa yhteyteen, waan joillenka tätä ei suotu, esteliwät kauwan aikaa töitten menestystä, niin että temppeli ei Cyruksen päiwinä walmiiksi joutunut.

---

33. Esra ja Nehemias.

Mosekseen henki ei nyt johdattanut kansaa ja turmelus oli sen seassa sangen suuri, kuin

pappi Esra, kirjanoppinut ja jumalinen mies tuli joukon ja suuren rikkauden kanssa (458 enn. Krist. synt.) Jerusalemiin. Hän etsi uudestaan Herran lain, opetti kansaa oikeutta ja hywiä tapoja seuraamaan, ja ajoi maasta pakanain tyttäret, joita moni Juudalainen oli nainut. Wielä enemmän owat Nehemiaksen (445 enn. Krist. synt.) toimet ylistettäwät. Hän heitti korkian wirkansa kuninkaan howissa ja, ollaksensa maanmiehillensä awullinen, herkesi hän kuninkaalliseksi maanherraksi Juudaan maan ylitse. Hywäntekewäisyytensä, rehellisyytensä, työntekewäisyytensä ja urhollisuutensa kautta autti hän maakuntaa aiwan sanomattomasti. Hän rakensi Jerusalemin muurit jälleen walmiiksi. Kuin Esra kerran kansakunnallen lain sanat luki ja selitti, niin koko kansa lupasi ja wannoi pitääksensä ja tehdäksensä kaikki Herran, meidän Jumalamme, käskyt, tuomiot ja säädyt. Kaksitoista wuotta täällä elettyän heitti Nehemias isänsä maan ja kaiwattiin suuresti: hän kääntyi kyllä tänne jälleen, waan emme mitäkään tunne hänen senjälkeisistä toimistansa.

---

34. Juudalaisten seuraawat kohtaukset.

Tästä ajasta oli kansa Persialaisten hallituksen alla, joka heillen jotensakin lempeä oli. Kuin Persian walta häwitettiin, joutui se Suu-

reksi kutsutun Aleksanderin wallan alle, ja hänen kuoltuansa (323 enn. Krist. synt.) hallittiin se wuoron Egyptiläisiltä ja wuoron Syrialaisilta. Wiime mainitut saiwat wiimen woiton ja heidän kuninkaansa Antiochus Epiphanes walloitti kansalta uskon opin wapauden (170 enn. Krist. synt.), häwäisi temppelin pyhyyden ja tahtoi niin woimalla kuin wiekkaudella epäjumalitten palwelukseen asettaa. Moni pysyi lujana opissansa, niinkuin esim. wanhus Eleazar ja yksi äiti 7 poikansa kanssa, waan moni myös lankesi kowain kokkelemusten hetkillä.

Tästä kohosi nyt lewottomuus maakunnassa ja kansa usiammat kerrat wastarynnäkön kohotti Makkabeain sukukunnan johdatuksen alla ja usiasti sotiwatkin miehuullisesti ja onnellisesti. Wiisi poikaa tästä suwusta, Judas, Simon, Johannes, Jonathan ja Eleaser seurasiwat isänsä, Matathian, polkuja, ja hoitiwat kansan wapautta ja etuja. Wiimen joutui Juudaan maa samote kuin koko tunnettu maailma Romalaisten wallan alle: ja he asettiwat (wuonna 39 enn. Krist. synt.) Herodes suuren kuninkaaksi. Hän kuoli 4 wuotta jälkeen Kristuksen syntymisen ja waltakunta jaettiin kolmen poikansa wälillä: Archelaus, Herodes Antipas ja Philippus. Ensinmainittu näistä ajettiin (wuonna 7 jälk. Krist. synt.) maanpakoisuuteen ja maanherroja asetet-

tiin siaansa: toinen heistä eli wielä Kristuksen kuoltua ja näki Pontius Pilatuksen, jo wiidentenä maanherrana, weljensä waltakuntaa hallitsewan. Wiimen (70 wuotta jälk. Krist. synt.) kohotettiin kapina ja nyt walloitettiin maa uudestaan Romalaisilta ja Jerusalemin kaupunki häwitettiin kokonansa ja poltettiin ynnä temppelineen: tämä tehtiin Romalaisilta, Titukſen johdatuksen alla: sama Titus tuli myöhemmin Roomalaisten Keisariksi. Tästä ajasta asti waeltaa nyt tämä Juudaan kansakunta maailman piirit ympäri, kaikin paikoin muukalaisena.

---

35. Propheetat.

Josko wielä ei enää Israelissa kohonnut senkaltaista propheettaa, kuin Moses oli, joka Herran kaswosta kaswoon näki, niin ilmestyi kuitenkin silloin ja tällöin joukon seassa miehiä, joidenka ylitse Herran Henki lepäsi enemmin kuin muitten aikuistensa ylitse. Nämä miehet kutsuttiin Propheetaiksi eli Ennustajiksi. He haastoiwat Jehowan nimessä ja saarnasiwat kansalle tulewien aikain ahdistuksia ja lohdutuksia, aina osottain sen päällen, kuin tuleman piti, Herran Jesukſen Kristukſen, jonka piti yhden lohduttajan oleman kaikellen maailmallen. Kirjoitustensa laweuden

jälkeen jaetaan Propheetat suuriin, joita oli 4: Esaias, Jeremias, Ezechiel ja Daniel; ja pieniin, joita oli 12: Hoseas, Joel, Amos, Obadias, Jonas, Micha, Nahum, Habakuk, Zephania, Haggai, Zacharias ja Malachias. He eliwät melkein siinä järjestyksessä, jossa nyt tässä owat nimitetyt ja oli wiimen mainittu heistä yhden-aikainen temppelin rakennuksen kanssa, Babylonian wankeuden jälestä.

Paitsi näitä, joidenka kirjoitukset owat meidän aikoin ennättäneet, nimitetään wanhassa Testamentissä myös muita samankaltaisia miehiä, waikka heiltä ei kirjoituksia löydy. Näiden seassa mainitaan erinomattain Nathan, kuin eli kuningas Dawidin aikaan, ja Elias, kuin häjyltä Achabilta pakosuuteen ajettu, asukssenteli yhden lesken luona Zareptassa, jonka pojan hän kuolluista herätti. Kaksi osaa hänen hengestänsä lepäisi, niin Raamatuissa kirjoitetaan, hänen oppilapsensa Elisan ylitse, joka Syrialaisen sotaherran, Naemanin, spitali-taudista paranti.

---

36. Job.

Siinä maakunnassa Uz eli yksi mies nimeltä Job. Hän oli rehellinen ja Jumalata pelkääwä. Oli hänellä 7 poikaa ja 3 tytärtä,

oli myös kameelia, härkiä, lampaita ja aasia tuhansittain, ja sangen monta palweliata. Mutta Jumala tahtoi häntä koettaa ja sentähden hän kohdattiin monelta ajalliselta onnettomuudelta: ryöwärit ryöstiwät häneltä härkänsä ja aasinsa ja tappoiwat paimenensa: taiwaan tuli tuhwaksi muutti lammas-laumat paimenittensa kanssa: kameelit ryöstettiin ja ajajat tapettiin: wieläpä tämän kaiken lisäksi kaikki hänen lapsensakin kuoliwat, ollessaan wanhimman pojan majassa, joka kaatui heidän päällensä, koska he oliwat siellä kokoontuneet yhteistä juhlallisuutta wiettämään. Job, kuultuansa kaikki nämä onnettomuudet, repi waatteensa ja puhkesi tähän uskowaisen walitukseen: „Herra antoi, ja Herra otti: Herran nimi olkoon kiitetty"!

Kuitenki hän koeteltiin yhä raskaammasti wielä: hän lyötiin pahoilla paisumilla, hänen kantapäästänsä kiiresensä asti. Ja hän otti sawi-astian ja kaapi itsensä sillä ja istui tuhwassa. Hänen emäntänsä pilkkasi häntä ja sanoi: Wieläkös pysyt wakuudessas? Siunaa Jumalata ja kuole"! Mutta hän wastasi: „Sinä puhut, niinkuin tyhmät waimot puhuwat. Jos me olemme hywää saaneet Jumalalta, eikö myös meidän pidä ottaman pahaa wastaan"? Ei hän wielä syntiin langennut. Nyt tuliwat hänen kolme ystäwätänsä Eliphas,

Bildad ja Zophar ja istuiwat sanan sanomatta tykönänsä 7 wuorokautta, sillä he näkiwät hänen kipunsa sangen suureksi. Wiimen he tätä onnetointa aiwan kowilla kantehilla kohtasiwat, päättäin hänen olewan suuren sala-syntisen, joka nyt kärsei ansaitun palkkansa. Nyt wasta Job karsiwällisyytensä kadotti, mainitsi wiattomuutensa ja nurisi, että Jumala itsiänsä häntä wastaan wäärin käytti, koska hän häntä niin raskaalla kädellä witsoi, ja hän kiroisi syntymä-päiwänsä ja toiwoi itsellensä kuoleman. Ystäwänsä wielä jonkun ajan kansansa taisteliwat, sikki kuin wiimen Jumala itse hänellen ilmestyi ja näytti, ett'ei ihminen suinkaan taida Jumalan neuwoa ja toimia käsittää. Nyt Job kumarteli Herraa ja tunnusti pahoin tehneensä: Herra antoi hänellen anteeksi ja sen kanssa palauntui myös jälleen hänen entinen onnensa. Niin kuoli hän 140 wuoden ijässä, päiwistä wanhana. — Tästä kertomuksesta löydämme me tämän lohduttawaisen totuuden: Emmä me aina käsitä Jumalan hallitusta täällä maan päällä; mutta kaikki on niillen hywäksi, jotka Jumalata pelkääwät ja jotka owat kärsiwälliset elämänsä ahdistuksissa.

37. Loppu-muistutus.

Pyhä Raamattu eli Pipliä on Jumalan pyhä sana, jonka Hän on antanut ilmoittaa meille ihmisille lohdutukseksi, parannukseksi ja autuudeksi. Mitä tähän asti olemme kerronneet, löytyy Raamatussa laweammasti selitettynä Wanhan Testamentin osassa, joka kertoaa maailman luomisen, ensimäisten ihmisten elämänwaiheet ja erittäinki sen kansan waiheet, jonka seassa maailman Wapahtaja, Jesus Kristus, syntyi. Häntä ja hänen tuloansa aawistaa ja kuwaa koko Wanha Testamentti, ja kuin Hän Jumalalta määrätyllä ajalla ilmestyi, alkaa Raamatussamme Uusi Testamentti, joka kertoaa kalliin Wapahtajamme elämän täällä maan päällä ja Hänen lunastuksensa työn.

Jo ennen Jesuksen syntymistä oli Raamatun kieli tullut Juudalaisille waikeaksi ymmärtää, koska kansan kieli oli enemmän ja enemmän sekaantunut ja muuttunut, jonkatähden oppineitten täytyi Raamattua joukollen selittää. Näin kohosi wähä wähitellen Juudalaisten keskellä Kirjanoppineita ja myös ne kolme lahkokuntaa, jotka wielä Jesuksen aikana löytyiwät, nimittäin: 1) Phariſealaiſet, (ne eroitetut), koska he pitiwät itsiänsä muita parempana, täyttäin tärkimmästi kaikki ulkonaiset säännöt, jotka Mosekselta oliwat asetetut tahi

myös myöhemmin tawakſi tulleet; 2) Sadducealaiſet, (ne wanhurskaat), koska he waatiwat wanhurskautta; waan kielſiwät kuitenkin niin palkinnon kuin kosto tulewaiſessa elämässä; 3) Eſſealaiſet, jotka aina manaſiwat rakastamaan Jumalata ja ihmiſiä. Waan kuin heitä enin löytyi Egyptissä ja he eliwät erillään muista ihmiſistä, ei heitä myös Ewangeliumeisſamme mainita. Mutta ne kakſi enſinmainittua lahkokuntaa kiuſaſiwat ja wainoſiwat Herraa monella tawalla, koska he oliwat pahan ſuowaiſet ja häntä wastaan kiukulla täytetyt.

Uusi Testamentti.

1 Luku. Johannes Kastaja.

Herodeksen, jota suureksi kutsuttiin, ollessa Juudaan maan kuninkaana, eli siellä yksi pappi nimeltä Zacharias waimonsa Elisabethin kanssa. Molemmat he jo ijällisiä oliwat eikä heillä ollut lapsia. Ja katso, temppelissä tapahtui, että Herran Enkeli ilmestyi Zachariallen sanoen: „Sinun rukouksesi on kuultu: Ja sinun emäntäs Elisabeth synnyttää sinulle pojan ja sinun pitää kutsuman hänen nimensä Johannes. Ja sinulle tulee ilo ja ihastus ja monta iloitsewat hänen syntymisestänsä. Sillä hän tulee suureksi Herran edessä: Ja hän täytetään Pyhällä Hengellä jo äitinsä kohdussa. Ja hän kääntää monta Israelin lapsista Herran heidän Jumalansa tykö". Mutta Zacharias tuli kielettömäksi eikä taitanut puhua. Kuin hänen waimonsa, Elisabeth, tämän jälkeen myös synnytti pojan, annettiin isälle yksi taulu, pojan nimeä häneltä kysyen, niin hän siihen kirjoitti: Je-

hannes on hänen nimensä; mutta kohta nyt laukesi hänen kielensä siteet ja hän ylisti Jumalata. Mutta tämä Johannes oli Herran Jesuksen edelläkäwiä ja walmisti hänellen tietä kansan keskellä.

Johannes oli 30 wuoden wanha kuin Herra korwessa käski häntä mennä kansaa opettamaan: ja hän saarnasi kansalle ja sanoi: „Tehkäät parannus: sillä taiwaan waltakunta on lähestynyt". Hänen pukunsa oli kehno ja ruokansa huono ja hän kastoi Jordanin wirrassa kaikki ne monet, jotka tykönsä wirtosiwat ja tunnustiwat syntinsä. Kansan häneltä kysyissä": Mitästä meidän pitä[ä] tekemän"? wastasi hän: „jolla on kaksi hametta, antakaan sille, jolla ei yhtään ole: ja jolla on ruokaa, hän tehkään myös niin". Phariseuksia manaisi hän näin: Tehkäät parannuksen soweliaita hedelmitä, sillä kirwes on jo pantu puiden juurelle: jokahinen puu, joka ei tee hywää hedelmätä, hakataan pois ja tulen heitetään". Publikaneillen sanoi hän: „Älkäät enämpi waatiko, kuin teille säätty on"; Sotamiehillen: „Älkäät kenenkään wäkiwaltaa tehkö, ja tytykäät teidän palkkaanne". Kansa suuresti ihmetteli, ettei wellen hänen Kristuksen olewan, waan hän wastasi papeillen ja Lewiitaillen, jotka häntä tästä kyseliwät, näin:"

En minä ole Kristus. Minä tosin kastan teitä wedellä: waan minua wäkewämpi tulee, jonka kengän nauhoja en minä ole kelwollinen päästämään: hän kastaa teitä Pyhällä Hengellä ja tulella".

Herodes Antipas oli tällä haawaa kuningas Galileassa: hän oli pakoittanut weljensä eroamaan waimostansa, nimeltä Herodias, ja tämän oli hän sitten itsellensä awioksi ottanut. Jumalan silmäin edessä ei tämmöinen teko muu ollut, kuin synti, ja Johannes oli kuningasta tämän edestä nuhdellut. Kuningas wihastui ja antoi Johannesta wankeuteen heittää. Herodias kuitenkin häntä enin wainosi ja, olewa koston pyytäwä, haki hän waan tilaisuutta Johannesta päiwiltä saattaa, sillä Herodes itse tiesi hänen hurskaaksi ja pyhäksi miehekſi: ja otti waarin hänestä ja kuulteli häntä mielellänsä. Tapahtui nimittäin että Herodes syntymä-päiwänänsä piti kestit, jolloin Herodian tytär, Salome, niin sïwosti tanſais, että kuningas ajattelematta härellen lupaſi ja wannoi: mitä ikänä ſinä minulta anot, niin minä annan ſinulle, puolen minun waltakuntaani asti"! Tytär kyſeli nyt äitiänſä ja hänen neuwosto sanoi hän sitten: „minä tahdon, että s minulle annat juuri nyt Johannes Kastajan pään fadissa".

Waikka nyt kuningas tiesi pahoin tekewänsä, niin ei hän walansa ja wieraitensa tähden kuitenkaan heittänyt tätä toiwoa täyttämättä, mutta lähetti murhaajan Johanneksen wankihuoneseen ja pää tuotiin sieltä tytöllen, joka sen äitillensä wei. Johanneksen ystäwät hautasiwat kuolleen ruumiinsa, ja näin tämä suuri mies loppunsa löysi, tämä se suurin kaikista Propheetaista ennen Kristusta, aina itseensä asti.

---

2. Jesuksen syntyminen ja lapsuus.

Wiimen nyt täytettiin Herran lupaukset Prophetain kautta ja, ajan täytteessä, lähetti hän ainoan poikansa maailmaan, siihen maakuntaan, jossa usko ainoan totisen Jumalan päälle ei wielä kokonansa kadotettu ollut. Tällen pojallen annettiin nimi Jesus Kristus. Tähän aikaan hallitsi keisar Augustus Romissa ja Herodes se suuri oli hänelle werokuninkaana Juudaan maalla. Edellä mainittu antoi käskyn käydä koko waltakuntansa ympäri, että henki-luku tehtämän piti ja jokahisen piti itsiänsä kirjoituttaa siinä kaupungissa, josta hänen sukuperänsä oli. Waelsi siis Joseph Galileasta, Natsaretin kaupungista Judean Bethlehemiin ynnä kihlatun waimonsa Marian kanssa, itsiänsä tässä Da-

widin kaupungissa hengille kirjoituttamaan, koska hän oli Dawidin suvusta. Täällä synnytti nyt Maria esikoisensa, kapaloi sen ja pani seimeen, sillä ei heillen majassa muuta siaa ollut.

Samana yönä oli muutamia paimenia kedolla, jotka wartioiwat yöllä laumaansa; heillen ilmestyi Herran Enkeli ja Herran kirkkaus piiritti heidät, ja he suuresti peljästyit. Mutta nyt kuului heillen nämät lohduttawaiset sanat. „Älkäät peljätkö: sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka tulewa on kaikelle kansalle: teille on tänäpänä syntynyt Wapahtaja, joka on Kristus Herra, Dawidin kaupungissa. Ja tämä on teille merkiksi: te löydätte lapsen kapaloittuna, makaawan seimessä". Ja taiwaallisen sotawäen joukko ylisti näin: „Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa ja maassa rauha ja ihmisille hywä tahto". Paimenet, kaiken tämän nähtyänsä ja kuultuansa, päättiwät mennä Bethlehemiin. Siellä löysiwät he Josephin ja Marian ja pienen lapsen Jesuksen, makaawan seimessä. Mutta Joseph ja Maria kummeksit sangen suuresti kaikkia niitä sanoja, kuin paimenilta oliwat kuulleet.

Kuin lapsi joutui 8 päiwän wanhaksi, annettiin hänellen nimi Jesus, niinkuin Enkeli oli äitillen käskenyt jo ennen lapsen syntymistä,

Paimenet löytäwät Jesuksen seimessä.

terwehtien häntä näillä sanoilla: „Älä pelkää Maria: sillä sinä löysit armon Jumalan tykönä. Ja katso sinä siitätkoh-

dussas ja synnytät pojan: ja sinun pitää kutsuman hänen nimensä Jesus: sen pitää oleman suuren, ja pitää kutsuttaman ylimmäisen pojaksi". 40 päiwän perästä wei äiti lapsensa Jerusalemiin, sitä siellä Herran etehen temppelissä asettamaan ja Jumalallen wähäisen uhrinsa kantamaan. Tällä haawaa oli temppelissä hurskas wanha mies, nimeltä Simeon; hänellen oli ilmoitettu että hänen ei ennen kuoleman pitänyt, ennenkuin hän oli Herran woidellun nähnyt. Hän olikin nyt Hengeltä tänne saatettu, ja kuin hän näki wapahtaja-lapsen, otti hän sen sylihinsä, siunasi sitä, sanoin: „Nyt sinä lasket, Herra, palwelias rauhaan menemään, sanas jälkeen; sillä minun silmäni owat nähneet sinun autuutes: jonka sinä walmistit kaikkein kansain eteen: walkeudeksi walistamaan pakanoita, ja sinun kansas Israelin kunniaksi"! — „Katso", sanoi hän äitillen, „tämä on pantu lankeemiseksi ja nousemiseksi monelle Israelissa, ja merkiksi, jota wastaan sanotaan". Se wanha 84:wuotias Anna, kuin koskonkaan ei temppelistä mennyt, waan palweli Jumalata yöt ja päiwät paastoamisella ja rukoilemisella; hänkin tuli lähes ja ylisti Jumalata, ja nämä molemmat wanhukset haastoiwat nyt Wapahtajasta kaikillen niillen, kuin lunastusta Jerusalemissa odotit.

Tähän aikaan tuli myös tietäjiä itäisiltä mailta Jerusalemiin ja kysyit: „kussa on se syntynyt Juudalaisten kuningas? sillä me näimme hänen tähtensä idässä ja tulimme häntä kumarten rukoilemaan". Koska Herodes sen kuuli, hämmästyi hän: mutta hän oli wiekas ja salaisi aikomuksensa. Hän kokoisi nyt kaikki kirjanoppineet ja, häiltä kuultua että Bethlehem oli se paikka, jossa kirjoitusten jälkeen kuninkaan syntymän piti, lähetti hän tietäjät sinne ja sanoi heillen: „koska te hänen löydätte, niin ilmoittakaat minulle, että minäkin tulisin ja kumartaisin häntä". Ja tietäjät matkustiwat nyt Bethlehemiin ja katso, tähti käwi heidän edellänsä: täällä löysiwät he lapsen ja lahjoitit hänelle kultaa, pyhää sawua ja mirrhamita. Waan Jumalalta niin käsketyt, palausiwat he toista tietä jälleen kotimaallensa.

Nyt wihastui Herodes ja joudutti käskynsä, että kaikki poikalapset Bethlehemissä, jotka oliwat kaksiwuotiset eli sen alle, piti murhattaman: tällä tawalla luuli hän pääsewänsä Herran Jesuksen Kristuksen, jonka hän luuli olewan syntyneen maailmalliseksi kuninkaaksi. Tässä ilkeässä aikomuksessaan hän kuitenkaan ei onnistunut, sillä Jumalalta unissa waroitetut, oli Joseph ja Maria lapsen kanssa jo Egyptiin paenneet ja oliwat he siellä siksi kuin ne olit kuolleet, jotka lapsen hen-

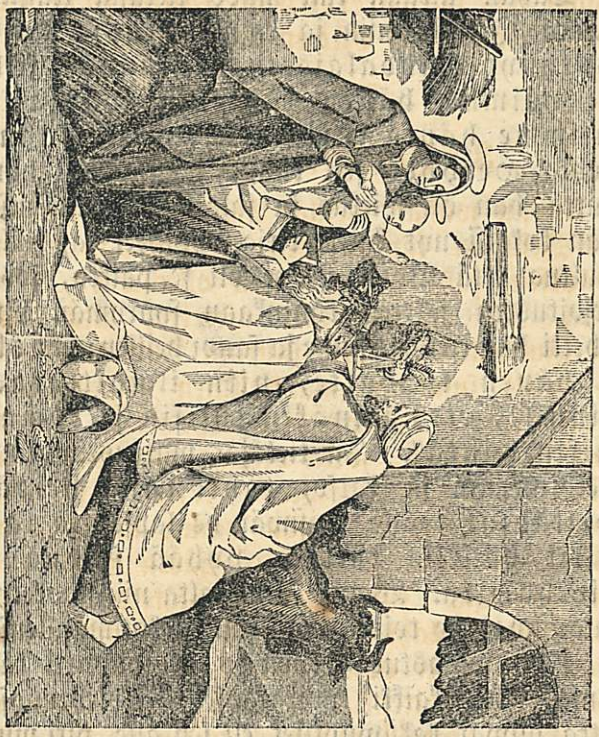

Kolme itäisen maan tietäjää kumartawat Jesusta.

keä wäjyit. Silloin he sieltä jälleen, Jumalan käskyn jälkeen, palaantuiwat ja asuiwat Natsaretissä, koska Herodes Antipas oli lauhempi kuin weljensä Archelaus. Tämän tähden Herra kutsuttiin Jesus Natsaretistä, waikka hän ei siellä ollut syntynyt. Täällä

kaswoi hän ja täytettiin wiisaudella ja Jumalan armo oli hänen kanssansa.

---

3. Jesuksen nuoruus.

Aiwan wähän meillen Ewangelistat kertoawat Jesuksen lapsuudesta: ainoastaan yhden tapauksen, joka sattui hänen ollessa 12 wuotisena. Se oli nimittäin asetettu, että kaikkien Juudalaisten piti suurina Juhlapäiwinä, jos heille suinkaan mahdollinen oli, itsiänsä Jerusalemin temppeliin löydyttää: ja Joseph ja Maria, jotka oliwat jumaliset, seurasiwat tätä käskyä. Kuin Jesus jo oli näin wanha, ottiwat he myös hänen mukanansa, koska Juudalaisten jo tästä ijästä alkain tuli lakia täyttää. Juhlapäiwäin päätettyä oliwat wanhemmat lähteneet kotia palaantumaan, waan Jesus ei ollut heidän tykönänsä. He lohduttiwat kuitenkin itsiänsä sillä toiwolla, että Jesus löytyisi yhden eli toisen matkakumppanin seurassa; jonkatähden he myös suruttomina päiwän matkan kulkiwat ja joutuiwat yhteiseen yömajaan. Mutta kuin täälläkään eiwät häntä löytäneet, kääntyiwät he murheenalaisina jälleen Jerusalemiin, jossa wasta kolmantena päiwänä löysiwät hänen, istuwana temppelissä opettajien keskellä, kuultelewan heitä ja kyselewän heiltä. Kaikki täällä kummeksiwat

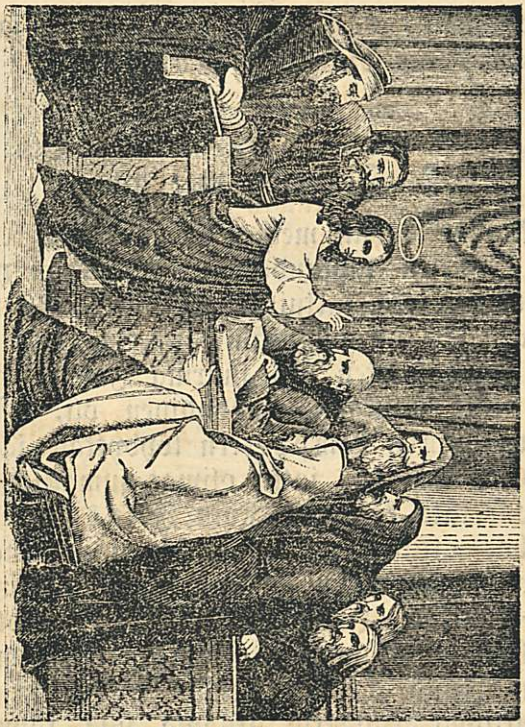

Jeſus opettajain keskellä temppelissä.

hänen ymmärrystänſä ja wastauksianſa. Kuin nyt äitinſä ſanoi hänellen: „Poikani, mikſis meille näin teit? katſo, ſinun iſäs ja minä olemma murhettien etſineet ſinua“! wastaiſi hän: mitästä te minua etſeitte? ettekö tienneet, että minun pitää niissä oleman, jotka minun iſäni owat“? Eiwät he näitä hänen ſanoja ymmärtäneet.

Mutta hän matkusti heidän kanssa Natsarethiin, jossa hän heillen kuuliainen oli. Ja „Jesus kaswoi ja wahwistui Hengessä ja täytettiin wiisaudella, ja Jumalan armo oli hänen kanssansa". — Tästä ajasta asti ei Pipliässä löydy hänestä mitäkään kerrottuna ennenkuin hän joutui 30 wuoden ijällen.

---

4. Jesuksen Kaste ja Kiusaus.

Kuin Jesus oli 30 wuoden wanha, tuli hän Jordaniin Johanneksen tykö, kastettaa häneltä. Mutta Johannes kielsi häneltä, sanoden: „minä tarwitsen sinulta kastettaa, ja sinä tulet minun tyköni"? Mutta Herra wastasi hänellen: „salli nyt; sillä näin meidän sopii kaikkea wanhurskautta täyttää". Ja hän sallei hänen. Koska Jesus kastettu oli, astui hän kohta ylös wedestä: ja katso! taiwaat aukenit hänelle ja hän näki Jumalan hengen tulewan alas, niinkuin kyhkyisen ja tulewan hänen päällensä. Ja katso, ääni taiwaasta sanoi: „tämä on se minun rakas poikani, johonka minä mielistyin". Ja Johannes myös todisti hänen olewan Jumalan pojan.

1. Jesus kastetaan Johannekselta.

Kuin Jesus oli kastettu, wietiin hän hengeltä korpeen, perkeleeltä kiusattaa: ja oli hän korwessa 40 päiwää ja 40 yötä, ja nyt wiimen hän isois (tunsi nälän); ja kiusaaja tuli

hänen tykönsä ja sanoi: „Jos sinä olet Jumalan poika, niin sano, että nämät kiwet leiwiksi tulewat"! Mutta tällä lailla Herra ei tahtonut maallista puutettansa täyttää, waan sanoi: „Ei ihminen elä ainoasti leiwästä; mutta jokaitsesta sanasta, kuin Jumalan suusta lähtee". Nyt wei hänet kiusaaja temppelin harjalle ja sanoi: „Jos sinä olet Jumalan poika, niin laske sinuas alespäin: sillä kirjoitettu on: hän antaa käskyn Enkeleillensä sinusta, ja he käsissä kantawat sinun, ettes joskus jalkaas kiween loukkaa". Mutta Herra ei tahtonut kerskata Jumalallisesta woimastansa ja sanoi hänelle: „taas on kirjoitettu: ei sinun pidä kiusaaman Herraa sinun Jumalatas". Wihdon wiimen wei hänen kiusaaja sangen korkialle wuorelle ja osotti hänelle kaikki maailman waltakunnat ja niiden kunnian, sanoin: „Nämät kaikki minä annan sinulle, jos sinä lankeet maahan, ja rukoilet minua". Waan Herra ei ajallisia etsinyt eikä tarwinnut, ajoi hän siis kiusaajan luotansa, näillä sanoilla: „Mene pois, Satana, sillä kirjoitettu on: Herraa, sinun Jumalatas pitää sinun kumartaman, ja häntä ainoata palweleman"! Silloin jätti hänen perkele ja Herran Enkelit tulit ja palwelit häntä.

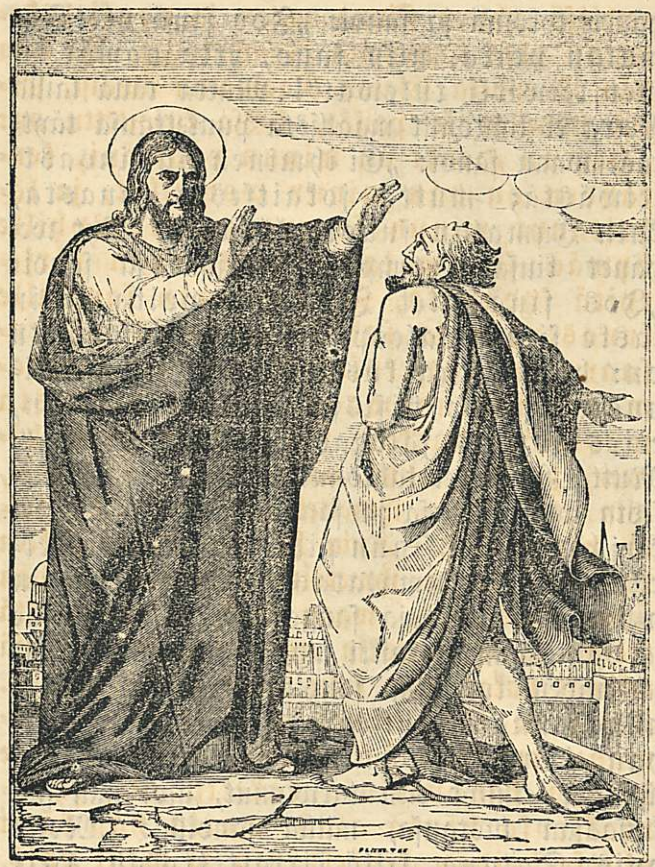

Jesus kiusataan perkeleeltä.

5. Jesus Natsarethissä.

Sen jälkeen kuin Jesus jo oli alkanut opetuswirkansa kansan seassa, meni hän Natsa-

rethissä yhteen Synagogaan ja nousi lukemaan yhtä kappaletta Raamatusta. Ja kuin hän Propheta Esaian Raamatun awaisi, sattui hänellen se paikka, kussa kirjoitettu on: „Herran Henki on minun päälläni, sentähden on hän minun woidellut, ja lähettänyt minun saarnaamaan köyhille hywää sanomata, parantamaan särjetyitä sydämitä, saarnaamaan fangeille lunastusta ja sokeille näkönsä jälleensaamista, särjetyitä wapauteen saattamaan: saarnaamaan Herran otollista wuotta". Kaikkein silmät kääntyiwät häneen, ja hän selitti nämät sanat itsestänsä, niin että kansa ihmetteli sitä wiisautta, jolla hän puhui. Kuin he nyt tämän jälkeen pyysiwät häntä ihmetöitä tekemään, ei hän siihen suostunut, waan kielsi, näyttäin että Elias ja Eliseuskin ennemmin ihmetöitänsä tekiwät pakanoitten kuin Juudalaisten keskellä. Tästä he kiukustuiwat ja weit hänen hamaan wuoren kukkulalle, jonka päälle heidän kaupunkinsa rakettu oli, syöstääksensä häntä alas: mutta hän käwi ohitse heidän keskeltänsä ja meni pois.

6. Jesus ja 12 Apostoliansa.

Genetsarethin meren warrella oli suuri joukko kokoontunut Jesuksen ympärillen ja

kansa tungeksiin hänen päällensä, niin että hän meni yhteen läsnäolewaan wenheseen ja sieltä käsin opetti kansaa. Tämä wenhe oli Simon Pietarin. Ja kuin hän lakkais kansalle puhumasta, sanoi hän Simonillen ja hänen weljellensä Andreakselle: „wie sywälle, ja heittäkäät teidän werkkonne apajallen". Simon wastasi: „me olemma kaiken yön työtä tehneet ja emme mitään saaneet: mutta sinun käskystäs minä heitän ulos werkon": ja he suljit suuren kalain paljouden. Kuin Simon Pietari tämän näki, lankesi hän Jesuksen jalkain juureen, sanoden: „Herra, mene pois minun tyköäni, sillä minä olen syntinen ihminen". Häntä oli hämmästys käsittänyt, waan Jesus lewotti hänet, sanoden: „Älä pelkää, täst'edes sinä saat ihmisiä"! Hän ja hänen towerinsa, Johannes ja Jakobus, heitit nyt kaikki ja seurasit Herraa, kuin heitä walinnut oli Apostoliksensa ja lähetysmiehikksensä, joiden tuli hänen oppiansa julistaa. Näitä Apostolia oli Herralla 12 luwultaan, nimittäin: Simon Pietari, ja weljensä Andreas, Johannes ja Jakobus, Zebedeuksen pojat, Philip ja Nathanael eli Bartholomeus, Thomas ja Matheus, Jakob, Alpheuksen poika, ja Judas Thaddeus, weljensä, Simeon Kananeasta ja Judas Iskarioth, joka hänen petti.

7. Jesus ja Samarian waimo.

Wasten Juudalaisten tapaa kulki Jesus Samarian läpitse ja tuli Sikarin kaupunkiin. Tämän oheessa oli Jakobin lähde ja täällä istui Herra, sillä aikaa kuin opetuslapsensa meniwät kaupunkiin ruokaa ostamaan: tähän nyt myös tuli yksi Samarian waimo, wettä nou-

tamaan. Kuin Jesus häneltä pyysi juodakseen, kummeksi waimo, kuinka yksi Juudalainen antoi itsensä haastelemaan yhden Samarialaisen kanssa: waan Jesus jutteli wielä enemmän hänen kanssansa. Kuin Jesus näytti, että hän tunsi muutamia waimon salaisia elämän waiheita, sanoi tämä: „Herra, minä näen, että sinä olet Propheta. Meidän Isämme owat tällä wuorella kumartaneet ja rukoilleet, ja te sanotta: „Jerusalemissa on se sia, jossa pitää rukoiltaman". Jesus wastasi: „se aika tulee, ja jo nyt on, ettet te tällä wuorella eikä Jerusalemissa Isää rukoile. Jumala on Henki: ja jotka häntä rukoilewat, niiden pitää Hengessä ja totuudessa häntä rukoileman". Tähän waimo wastasi: „Minä tiedän, että Messias on tulewa, joka kutsutaan Kristus: koska se tulee, niin hän ilmoittaa meille kaikki". Jesus sanoi: „Minä olen se, joka sinun kanssas puhun"! Nyt joudutti waimo itsiänsä kaupunkiin tätä kertomaan ja suuri joukko sieltä kokoontui Jesuksen ympärillen ja heidän anomuksistansa jäi hän heidän luoksensa 2 wuorokaudeksi: mutta moni uskoi hänen päällensä, sillä he olit nyt itse kuulleet ja tiesiwät, että hän oli totisesti Kristus, maailman wapahtaja.

8. Jesus opetus-wirassansa.

Kristuksen piti rakentaman Jumalan waltakunnan maan päällä, että ihmiset pelastettaisiin synneistänsä ja paremmiksi ihmisiksi uudistettaisiin. Tämän tähden täytyi Herran walistaa ja opettaa kansaa, jota hän teki pian 4 wuotta, haastain wälistä ystäwiinsä ja opetuslastensa kanssa wälistä taas kansalle, niinkuin hän esimerkiksi teki Wuorisaarnassaan (Math. Ewank. 5 ja aina 7 Luku): wälistä haasteli hän heillen wertauksilla ja muisti-sanoilla. Tämän oppinsa wahwisti hän myös erinomaisilla ihmetöillä, niinkuin hän itse todisti. Sillä koska kaksi opetuslasta, joita Johannes Kastaja oli wankeudestansa lähettänyt, kysyiwät häneltä, josko hän oli se kuin tuleman piti, waan pitikö heidän toista odottaman, sanoi hän näin: „Menkäät ja sanokaat jälleen Johannekselle, mitä te nähneet ja kuulleet oletta: sokiat saawat näkönsä, ontuwat käywät, spitaliset puhdistetaan, kuurot kuulewat, kuolleet herätetään, köyhille saarnataan Ewankeliumi"! Selkeä oli hänen puheensa, keweästi ymmärrettäwä ja muistossa pidettäwä hänen opetuksensa, ja altis haastoi hän sillä woimalla, joka hänellä ylhäältä oli, niin että kansa kummeksi hänen wiisauttansa. Sentähden kansa kokoontuiki hänen

ympärillensä, missä hän waan itsiänsä näytti: ainoastaan Kirjanoppineet ja Phariseukset kadehtiwat sitä rakkautta, jota kansa hänellen osotti, ja wainosiwat häntä tämän tähden.

---

9. Muutamia Jesuksen wertauksista.

1. Kutsumuksesta Jumalan waltakuntaan.

Taiwaan waltakunta on Perheenisännän wertainen, joka warhain aamupäiwällä meni ulos, palkkaamaan työwäkeä wiinamäkeensä. Hän sopi päiwäpalkan työmiesten kanssa ja lähetti heidät wiinamäkeensä. Ja hän meni ulos kolmannella hetkellä ja näki muita seisowan turulla joutilasna: ja sanoi heillen: „menkäät myös te wiinamäkeeni, minä tahdon teillen maksaa mitä kohdullinen on". He meniwät. Hän meni jälleen ulos kuudennella ja yhdeksännellä hetkellä ja teki samoten. Yhdellätoistakymmenennellä hetkellä meni hän ulos ja löysi muita joutilasna seisoen ja hän sanoi heillen: „Miksi seisotten koko päiwän työttömänä"? He wastasit: „Kenkään ei ole meitä palkannut". — „Menkäät myös te minun wiinamäkeeni", sanoi hän heillenkin; „mikä kohdullinen on, tahdon teillen maksaa". Ehdon tultua sanoi wiinamäen isäntä perheenhaltialle: „kutsu työwäki, ja maksa heidän palkkansa, ruweten wiimeisistä ensimäisiin asti". Ja he tu-

liwat kuin yhdellätoistakymmenennellä hetkellä palkatut olit ja saiwat kukin penninkinsä. Kuin nyt ensimäiset tuliwat, luuliwat he enemmän saawansa, waan myös heillen annettiin penninkinsä. Kuin he sen sait, napisit he wasten perheenisäntää, sanoin: „Nämät wiimeiset owat ainoastansa yhden hetken työtä tehneet ja sinä teit heidät werraksemme, jotka olemma kantaneet päiwän helteen ja kuorman". Mutta hän wastasi ja sanoi yhdellen heistä: „Ystäwäni! en tee minä sinulle wääryyttä: etkös sopinut kanssani määrätystä penningistä? Ota omasi ja mene. Se on tahtoni, että tämä wiimeinen saa saman kuin sinä. Wai eikö minulla ole walta omallani tehdä, minkä tahdon? tahi onko silmäsi siitä karsas että hywä olen"! Niin wiimeiset tulewat ensimäisiksi ja ensimäiset wiimeisiksi; sillä monta owat kutsutut, mutta harwat walitut.

III. Yhdestä, joka on tarpeellista.

Kerran käydessään Bethaniassa wastaanotettiin Jesus aiwan ystäwällisesti kahdelta sisarelta, Martalta ja Marialta. Mutta Martalla oli paljon askaroimista, yksin kaikkia palwelessa ja wihdoin pyysi hän Herraa sanomaan Marialle, että hän auttaisi häntä. Tämä sisar istui Jesuksen jalkain juuressa, kuunnellen hänen opetuksiansa. Sanoi siis Herra: „Martta! Martta! paljo sinä suret ja pyrit;

Waan yksi on tarpeellinen: Maria on hywän osan walinnut, joka ei häneltä pidä otettaman pois"!

Maria ja Martta.

III. Jumalan waltakunnasta.

Wanhemmat toiwat lapsiansa Herran tykö, että hän kätensä laskisi heidän päällensä ja siu-

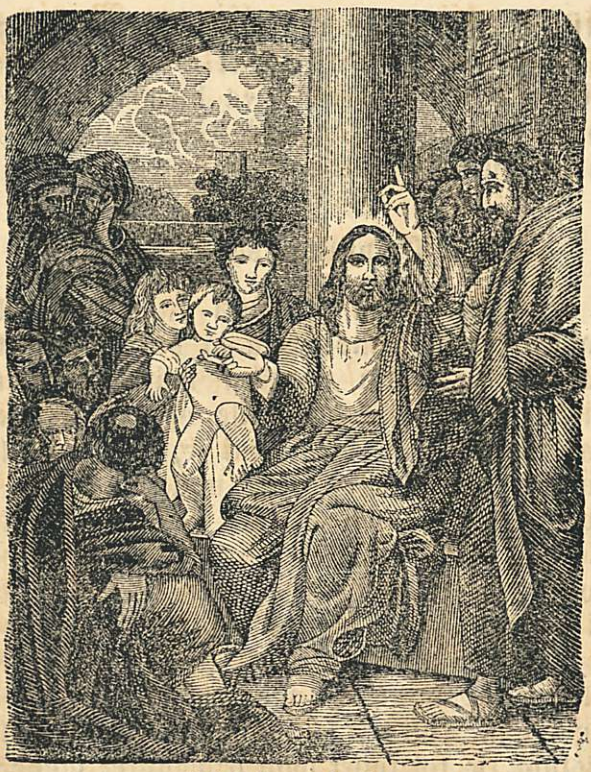

Jeſus ſiunaa lapſia.

naiſi heitä. Tätä opetuslapſet eiwät tahtoneet ſallia ja nuhtelit heitä, kuin niin tekiwät. Mutta kuin Jeſus ſen näki, närkästyi hän ja ſanoi heillen: „Sallikaat lasten tulla minun tyköni, ja älkäät kieltäkö heitä: ſillä ſenkaltaisten on Jumalan waltakunta. Totiſesti ſanon minä teille: jokainen

kuin ei Jumalan waltakuntaa ota wastaan niinkuin lapsi, ei hän suinkaan siihen tule sisälle". Ja hän otti heitä syliinsä, pani kätensä heidän päällensä ja siunais heitä.

IV. Erinkaltaisista lahjoista.

Yksi mies kuin matkusti kauwas muillen maillen, kutsui palwelianssa ja heitti heillen tawaransa ja antoi yhdellen wiisi leiwiskätä, toiselle kaksi ja kolmannelle yhden, jokaiselle waransa jälkeen. Nyt meni se, kuin wiisi leiwiskätä oli ottanut, teki niillä kauppaa, ja woitti toiset wiisi leiwiskätä. Näin myös teki se, joka kaksi leiwiskätä oli ottanut, ja hän woitti myös toiset kaksi. Mutta joka yhden oli ottanut, hän meni pois ja kaiwoi maahan ja kätki herransa rahan. Pitkän ajan perästä tuli niiden palweliain herra ja laski lukua heidän kanssansa. Tuli nyt se, joka oli ottanut wiisi leiwiskätä, ja toi toiset wiisi leiwiskätä, sanoden: „Herra, wiisi leiwiskätä sinä annoit minulle, katso, minä olen toiset wiisi leiwiskätä niillä woittanut". Sanoi hänen herransa hänellen: „Hywin, sinä hywä ja uskollinen palwelia: wähän päällä sinä olit uskollinen, minä panen sinun paljon päälle: mene sinun Herras iloon". Niin tuli se, joka kaksi leiwiskätä oli ottanut, ja sanoi: „Herra, kaksi leiwiskätä sinä annoit minulle,

katso, toiset kaksi olen minä niillä woittanut". Sanoi hänen herransa hänelle: „Hywin, sinä hywä ja uskollinen palwelia: wähän päällä sinä olit uskollinen, minä panen sinun paljon päälle: mene sinun Herras iloon"! Niin myös tuli se, joka yhden leiwiskän oli ottanut, ja sanoi: „Herra, minä tiesin sinun kowaksi miehekſi, joka niität siitä, kuhunkas et kylwänyt, ja siitä sinä kokoot, kuhunka sinä et hajottanut. Tätä peljäten minä menin pois ja kätkin sinun leiwiskäs maahan: katso, tässä on omasi". Herransa wastasi ja sanoi hänelle: „Sinä paha ja laiska palwelia, tiesitkös minun siitä niittäwäni, kuhunka en kylwänyt ja sieltä kokoowan, johonka en ole hajottanut, niin sinun olisi tullut antaa rahani waihettajille: ja minä olisin tultuani omani saanut jälleen kaswun kanssa. Ottakaat siis häneltä se leiwiskä ja antakaat sille, jolla kymmenen on. Sillä jokaiselle, jolla on, pitää annettaman, ja hänellä pitää kyllä oleman: mutta jolla ei ole, sekin kuin hänellä on, pitää häneltä otettaman pois. Ja heittäkäät se kelwotoin palwelia ulkonaiseen pimeyteen; siellä pitää oleman itku ja hammasten kiristys"!

V. Kääntymisestä.

Yhdellä miehellä oli kaksi poikaa. Nuorempi heistä sanoi isällensä: „Isä, anna minulle

osa tawarasta, se kuin minulle tulee". Ja hän jakoi heille tawaran. Ei kauwan sen jälkeen kokosi nuorempi poika kaikki omansa ja meni kaukaiselle maalle ja hukkaisi siellä tawaransa irstaisuudessa. Mutta koska hän kaikki tuhlannut oli, tuli suuri nälkä siihen maakuntaan ja hän alkoi puutetta kärsiä. Hän meni nyt ja suostui yhteen sen maakunnan kauppamieheen, joka hänen lähetti maakyliinsä sikojansa kaitsemaan. Täällä pyysi hän täyttää watsansa rawalla, jota siat söit, ja ei hänelle sitäkään annettu. Mutta kuin hän mielensä maltti, sanoi hän: „kuinka monella minun isäni palkollisella on kyllä leipää, ja minä kuolen nälkään? Minä nousen ja käyn isäni tykö ja sanon hänelle: isä, minä olen syntiä tehnyt taiwasta wastaan ja edessäsi, enkä ole enää mahdollinen pojakseni kutsuttaa: tee minua niinkuin yhden palkollisistasi". Ja hän nousi ja tuli isänsä tykö. Koska hän wielä taampana oli, näki isänsä hänen ja armahti hänen päällensä ja juosten tykönsä, lankesi kaulaansa ja antoi hänelle suuta. Mutta poika sanoi hänelle: „isä! minä olen syntiä tehnyt taiwasta wastaan ja sinun edessäs, enkä ole enää mahdollinen pojakseni kutsuttaa". Nyt sanoi isä palwelioillensa: „tuokaat tänne ne parhaat waatteet ja pukekaat hänen yllensä, ja antakaat formus käteensä ja kengät jalkoinsa, ja tuokaat se syötetty wasikka ja tappakaat se ja syökäämme ja

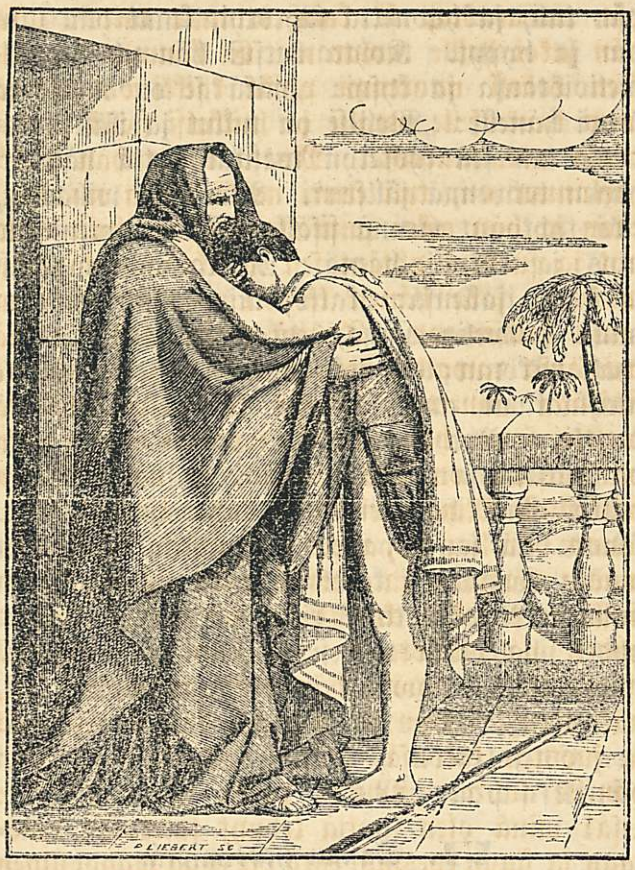

Tuhlaaja-poika terweytetään isältänsä.

riemuitkaamme: sillä tämä poikani oli kuollut ja wirkistyi: hän oli kadonnut ja on taas löytty". Ja he rupesiwat riemuitsemaan. Mutta hänen wanhempi poikansa oli pellolla: ja kuin

hän tuli, ja huonetta lähestyi, kuuli hän laulun ja hypyt. Kohta kutsui hän yhden palwelioistansa ja kysyi: „mikä se on"? Tämä sanoi hänelle: „Weljesi on tullut ja isäsi antoi teurastaa sen syötetyn wasikan, että hän sai hänen terwennä jälleen". Niin hän wihastui, eikä tahtonut mennä sisälle. Isänsä meni siis ulos ja rukoili häntä. Mutta hän wastasi ja sanoi isällensä: „katso, niin monta wuotta minä palwelin sinua, enkä koskaan ole käskyäsi rikkonut; et sinä kuitenkaan ole minulle wohlaakaan antanut, riemuitakseni ystäwäini kanssa. Nyt kuin tämä poikasi tuli, joka on tawaransa porttoin kanssa tuhlannut, teurastit sinä hänellen sen syötetyn wasikan". Mutta isä sanoi hänellen: „poikani, sinä olet aina tykönäni, ja kaikki mikä minun on, se on sinun. Meidän tulee riemuitseman ja iloitseman, sillä tämä weljesi oli kuollut ja wirkistyi, hän oli kadonnut ja on taas löytty".

Niin myös pitää ilo oleman Jumalan Engeleillä yhdestä syntisestä, joka hänensä parantaa.

VI. Sanan hedelmistä.

Kylwäjä meni ulos siementänsä kylwämään ja kylwäessä lankesi muutama tien oheen, ja se tallattiin ja taiwaan linnut söiwät sen. Ja muutama lankesi kiwistöhön, jossa ei ollut paljo maata, ja se nousi siis pian maan päälle: mut-

ta koska aurinko nousi, niin se pouditiin ja kuiwettui, koska sillä ei ollut juurta. Mutta muutama lankesi orjantappuroihin ja tukahutettiin heiltä. Waan muutamat taas lankesit hywään maahan ja teit hedelmän, muutama sata kertaisen, muutama kuudenkymmenen kertaisen ja muutama kolmenkymmenen kertaisen.

VII. Ylpeydestä ja Nöyryydestä.

Kaksi ihmistä menit ylös temppeliin rukoilemaan, yksi Phariseus ja toinen Publikani. Phariseus seisoi ja rukoili näin itsellänsä: „minä kiitän sinua, Jumala, ett'en minä ole niinkuin muut ihmiset, ryöwäri, wäärä, huorintekiä taikka myös niinkuin tämä Publikani. Kahdesti wiikossa minä paastoon ja annan kymmenekset kaikista kuin minulla on". Ja Publikani seisoi taampana eikä tahtonut silmiänsäkään nostaa ylös taiwaaseen päin, mutta löi rintoinsa ja sanoi: „Jumala, armahda minun syntisen päälleni"! — Minä sanon teille: tämä meni kotiansa hurskaampana kuin se toinen: sillä jokainen kuin itsensä ylöntää, se aletaan, ja joka itsensä alentaa, se ylötään.

VIII. Armahtawaisuudesta.

Taiwaan waltakunta on kuninkaasen werrattu, joka tahtoi lukua laskea palweliainsa kanssa. Ja kuin hän rupesi laskemaan, tuli

yksi hänen eteensä, joka oli hänelle welkaa kymmenen tuhatta leiwiskätä. Mutta ett'ei hänellä ollut waraa maksaa, käski hänen herransa myytä hänen ja hänen emäntänsä ja lapsensa ja kaikki mitä hänellä oli, ja maksettaa. Niin se palwelia lankeis maahan ja rukoili häntä, sanoden: „Herra ole kärsiwällinen kanssani ja minä maksan kaikki sinulle"! Niin armahti herra sitä palweliata, päästi hänen ja antoi hänellen welan anteeksi. Niin se palwelia meni ulos, ja löysi yhden kanssapalwelioistansa, joka hänellen oli welkaa sata penninkiä: ja hän tarttui häneen ja kiristi häntä kurkusta, sanoden: „maksa minullen welkasi"! Niin hänen kanssapalwelianssa lankeis maahan hänen jalkainsa juureen, ja rukoili häntä, sanoden: „ole kärsiwällinen kanssani, ja minä maksan kaikki sinulle"! Mutta ei hän tahtonut: waan meni ja heitti hänen torniin, siihen asti kuin hän welan maksaisi. Mutta koska muut kanssapalwelianssa näkiwät, mitä tehtiin, murhehdit he sangen kowin, tulit ja ilmoitit herrallensa kaiken, mitä tehty oli. Silloin kutsui herra hänen eteensä ja sanoi hänelle: „Sinä paha palwelia, minä annoin sinulle anteeksi kaiken sen welan, että minua rukoilit. Eikö myös sinun pitänyt armahtaman sinun kanssapalweliatas, niinkuin minäkin armahdin sinua"? Ja hänen herransa wihastui, ja annoi hänen pöwelille, siihen asti kuin hän maksasi kaikki, mitä hän

oli hänelle welkaa. — Niin myös minun taiwaallinen Isäni tekee teille, joll'ette kukin weljillenne teidän sydämistänne anna anteeksi heidän rikoksiansa.

IX. Rakkaudesta ihmisiä kohtaan.

Yksi ihminen meni alas Jerusalemista Jerichoon ja tuli ryöwäritten käsiin, jotka hänen alasti riisuit ja haawoitit, menit pois ja jätit hänen puoli kuolluekši. Niin tapahtui, että yksi pappi sitä tietä waelsi ja kuin hän hänen näki, meni hän ohitse. Niin myös Lewiitta, kuin hän tuli sille paikalle, ja näki hänen, meni hän ohitse. Mutta yksi Samaritani waelsi ja tuli hänen tykönsä, ja kuin hän näki hänen, armahti hän häntä. Ja tuli ja sitoi hänen haawansa ja wuodatti siihen öljyä ja wiinaa: ja pani hänet juhtansa päälle ja wei hänen majaan ja korjaisi häntä. Ja toisena päiwänä matkusti hän, ja otti kaksi penninkiä ja antoi isännälle ja sanoi hänelle: „korjaa häntä: ja jos sinä enämmän kulutat, niin minä palaitessani maksan sinulle". Ja Herramme Jesus sanoi: „Mene ja tee sinä myös niin".

X. Ahneudesta.

Oli yksi rikas mies, jonka maa kaswoi hywin: ja hän ajatteli itsellänsä ja sanoi: Mitä minä teen? ett'ei minulla ole, kuhunka minä kokoon eloni? Ja sanoi: sen minä teen: minä

maahan hajotan aittani ja rakennan suuremmat ja kokoon sinne kaiken minun tuloni ja hywyyteni: ja sanon sielulleni: sielu! sinulla on pantu paljon hywää monekſi wuodekſi, lepää, syö, juo ja riemuitſe! Mutta Jumala sanoi hänelle: „Sinä tyhmä! tänä yönä sielusi sinulta pois otetaan; kuka ne sitten saa, kuin sinä walmistanut olet“? — Niin sillen käypi kuin itſellensä tawarata kokoo ja ei ole rikas Jumalassa. Mutta Jeſus sanoi opetuslapſillensa: „Tämän tähden sanon minä teillen, älkäät murhehtiko teidän elämästänne, mitä teidän pitää syömän: eikä ruumiistanne, millä te teitänne werhootta! Henki on enämpi kuin ruoka ja ruumis parempi kuin waate. Katſelkaat kaarneita, ei he kylwä, eikä niitä: ei heillä myös ole kellaria, eikä aittaa ja Jumala elättää heidät: kuinka paljo paremmat te olette kuin linnut? Mutta kuka teistä kuitenkaan murheellanſa woi liſätä pituudellensa yhden kyynärän? miksi te muista murhehtitte? Katſelkaat kukkaiſia, kuinka he kaswawat; eiwät he työtä tee eiwätkä kehrää, ja minä sanon teille: ett'ei Salomon kaikessa kunniassansa niin ollut waatetettu kuin yksi heistä. Jos siis Jumala näin waatettaa ruohon, joka tänäpänä kedolla seiſoo ja huomena pätſiin (uuniin) heitetään, niin eikö hän sitten paljo enämmin teitä waatettaiſi, te wähäuskoiſet? — Waan etſikäät enſin Jumalan waltakuntaa ja hä-

nen hurskauttansa, niin nämät kaikki teillen annetaan".

XI. Siitä kuin on paha.

Taiwaan waltakunta on ihmisen wertainen, joka kylwi hywän siemenen peltoonsa. Mutta ihmisten maatessa tuli wihollinen ja kylwi ohdakkeita nisuin sekaan, ja meni pois. Koska nyt oras rupesi kaswamaan ja hedelmän kantoi, silloin näkyiwät myös ohdakkeet. Ja perheenisännän palweliat tulit ja sanoit hänelle: „Herra, etkös hywää siementä kylwänyt peltoosi? kusta siis sille on ohdakkeet"? Niin sanoi hän heille: „wihamies sen teki". Ja palweliat sanoiwat hänelle: „Tahdotkos että menemme ja kokoomme ne"? Mutta hän wastasi: „En; ettet te ohdakkeita kootessanne myös temmaisi, ynnä heidän kanssansa, nisuja pois. Sallikaat molemmat kaswaa elon aikaan asti, ja elon ajalla sanon minä elomiehille: „kootkaat ensin ohdakkeet ja sitokaat heitä lyhteisiin poltettaa, mutta nisut kootkaat minun aittaani"!

XII. Jjankaikkisesta elämästä.

Oli yksi rikas mies, joka itsiänsä waatetti purpuralla ja kalliilla liinawaatteilla ja eli jokapäiwä ilossa, herkullisesti. Oli myös yksi köyhä, nimeltä Latsarus, joka makasi hänen owensa edessä, täynnänsä paisumia, ja pyysi

rawittaa niistä muruista, jotka rikkaan pöydältä putoisit: mutta koirat myös tuliwat ja nuolit hänen paisumiansa. Niin tapahtui, että kerjäjä kuoli ja wietiin enkeleiltä Abrahamin helmaan: kuoli myös rikas ja haudattiin. Ja koska hän helwetissä waiwassa oli, nosti hän silmänsä ja näki Abrahamin taampaa ja Lasarukſen hänen helmassa. Ja hän huusi sanoden: „Isä Abraham, armahda päälleni ja lähetä Lasarus kastamaan sormensa pää weteen, että hän jäähyttäis kieleni! sillä minä kowin waiwataan tässä liekissä". Mutta Abraham sanoi: „Poikani! muista, että sinä hywäsi sait sinun elämässäsi, niin myös Lasarus pahaa, mutta nyt hän lohdutetaan ja sinä waiwataan. Ja paitsi kaikkia näitä on meidän ja teidän wälillä suuri juoppa kiinitetty, että ne, jotka tahtowat täältä sinne teidän tykönne mennä, ei he woi, eikä sieltä tännekkään tulla". Niin hän sanoi: „minä rukoilen siis sinua, isä Abraham! ettäs lähetät hänen minun isäni kotoon: sillä minulla on wiisi weljeä, todistamaan heille, ett'ei myös he tulisi tähän waiwan siaan". Sanoi hänelle Abraham: „heillä on Moses ja Prophetat: kuulkaat niitä". Mutta hän sanoi: „Ei, isä Abraham! waan jos joku kuolleista menisi heidän tykönsä, niin he parannukſen tekisit". Abraham sanoi hänelle: „Ell'ei he Mosesta ja Prophetaita kuule, niin ei he myös usko, jos joku kuolleista nousisi ylös"!

10. Muutamia Jesuksen ihmetöistä.

I. Halwatusta.

Neljä miestä kantoiwat yhden halwatun Herran tykö, kuin hän opetti kansaa, jonka paljous kaikki owet salpasi. Astuiwat nämä siis katollen ja laskiwat halwatun wuoteinensa juuri Jesuksen eteen. Nähden heidän uskonsa, sanoi hän halwatulle: „Poikani, ole hywässä turwassa: sinun syntis annetaan anteeksi sinulle". Ja kirjanoppineet ajatteliwat itsellänsä: „kuka tämä on, joka Jumalata wasten pilkkasanoja puhuu? kuka woi synnit anteeksi antaa paitsi ainoa Jumala"? Jesus näki heidän ajatuksensa ja sanoi: „Miksi te ajattelette pahaa teidän sydämmissänne? Sillä kumpi on kewiämpi sanoa: synnit annetaan anteeksi sinulle: taikka sanoa: Nouse, ota sinun wuotees ja käy? Mutta että teidän pitää tietämän ihmisen Pojalla olewan wallan maan päällä synnit anteeksi antaa, sanon minä sinulle: nouse, ota wuotees ja mene kotias"! Halwattu tuli terweeksi ja kansa kunnioitti Jumalata, joka oli ihmisille antanut senkaltaisen wallan, ja he sanoiwat: „Me näimme tänäpänä kamalita".

II. Sadanpäämiehestä Kapernaumissa

Jesuksen Kapernaumissa ollessa, oli siellä yksi sadanpäämies, jolla oli rakastettu palwelia ja se nyt sangen sairasna. Lähetti hän siis lähetysmiehet Herran tykö, josko ei hän taipusi tätä parantamaan: ja Herra lupasi myös kohta luoksensa tulla. Tätä kuultuansa läksi päämies hänen tykönsä ja sanoi: „Herra, en ole minä mahdollinen, että sinä tulet minun kattoni ala: waan sano ainoasti sana, niin minun palweliani paranee. Sillä minä olen myös ihminen toisen wallan alla, ja minun allani on sotamiehiä, ja sanon tälle: mene, ja hän menee, ja toiselle: tule, ja hän tulee: ja minun palwelialleni: tee tämä, ja hän tekee". Kuultuansa tätä, ihmetteli Herra sangen suuresti ja sanoi: „Totisesti sanon minä teille: en ole minä löytänyt senkaltaista uskoa Israelissa! Mutta minä sanon teille: monta tulewat idästä ja lännestä ja pitää Abrahamin, Isakin ja Jakobin kanssa taiwaan waltakunnassa istuman. Mutta waltakunnan lapset heitetään ulkonaiseen pimeyteen: siellä pitää oleman itku ja hammasten kiristys". — Ja se sairas palwelia parani.

III. Nain lesken pojasta.

Nain kaupungin portin ulkopuolella tuli Herraa wastaan yksi kuolleen johto-seura.

Tässä nyt kannettiin yksi aikanansa siweä ja rehellinen nuorukainen, äitinsä ainoa poika. Äiti seurasi ja katkerasti itki. Kuin Herra hänen murtawan murheensa näki, haastatteli hän häntä, näillä lohduttawaisilla sanoilla: „Älä itke". Kuin hän meni paaria likemmin, seisahtuit kantajat ja hän sanoi: „Nuorukainen! minä sanon sinulle, nouse ylös!" Näin haastoi Herra; nuorukainen nousi ylös ja äitin murhe oli liewitetty: mutta kansa hämmästyi ja sanoi: „Suuri Propheta on nosnut meidän sekaamme ja Jumala on hänen kansansa etsinyt".

IV. Jesus rawitsee 5000 miestä.

Opetuslapsineen oli Herra kerran tullut erämaalle: mutta kansa kokoontui hänen ympärillensä, häntä kuullaksensa ja saadakseen sairaitansa häneltä parannetuiksi. Kuin nyt ehto tuli, sanoi hän Philippukselle: „Kusta me ostamme leipiä näiden syödä"? Wastais Philippus: „kahden sadan penningin leiwät ei täytyisi heille, että kukin heistä wähänkin saisi". Andreas sanoi nyt: „Tässä on yksi poikainen, jolla on 5 ohraista leipää ja 2 kalaista: waan mitä ne owat näin paljolle"? Nyt käski Jesus kansan istua joukkokunnittain ja he istuiwat: sen jälkeen otti hän leiwät ja kalat, katsoi taiwaaseen, kiitti, mursi ja antoi opetuslapsillensa, jotka niitä kansalle

jaoit. Näin he kaikki rawittiin, 5000 miestä paitsi waimoja ja lapsia. Nyt wielä korjaisit he 12 täysinäistä, koria muruja ett'ei mitään hukkuisi.

V. Kananean Waimosta.

Jesus matkusti Tyruksen ja Sidonin maan ääriin: täällä tuli wastaansa yksi Kananean waimo, huutain: „Herra, Dawidin poika, armahda minun päälleni, minun tyttäreni waiwataan hirmuisesti perkeleeltä"! Mutta kuin Jesus oli waiti, niin opetuslapsensa rukoilwat häntä, itsestänsä tätä huutajata eroittamaan. Jesus wastasi: „En ole minä lähetetty, waan kadotettuin lammasten tykö Israelin huoneesta". Tämä kowuutensa ei eroittanut hänestä waimoa, waan se kumarsi häntä, sanoden: „Herra, auta minua"! Wielä kerran wastasi Herra kowat sanat: „Ei ole sowelias, ottaa lasten leipää ja heittää penikoille". Uskossa ja toiwossa wielä riippuwainen wastasi waimo: „Totta, Herra, penikatkin syöwät niistä muruista, jotka heidän herrainsa pöydästä putoowat". Nyt oli koetuksensa päätetyt ja hän löysi lohdutuksen, jonka hän etsei, kuin Herra hänellen sanoi: „O waimo! suuri on sinun uskos: tapahtukoon sinulle niinkuin sinä tahdot"! Ja hänen tyttärensä tuli sillä hetkellä terweeksi.

VI. Sokiana syntynyt.

Jerusalemissa kohtasi Herra yhden, joka oli sokiana syntynyt. Opetuslapsensa häneltä nyt kysyiwät: „Mestari, kuka syntiä teki: tämä, eli hänen wanhempansa, että hänen piti sokiana syntymän"? Jesus wastasi: „Ei tämä syntiä tehnyt, eikä hänen wanhempansa: mutta että Jumalan työt hänessä ilmoitettaisiin". Tätä sanottuansa paransi hän hänen. Miehen naapurit, häntä nyt näkewäisenä nähden, tuskin tätä suurta ihmetyötä uskoiwat: weiwät he miehen siis

Phariseusten tykö. Nämä tämän kuultuansa keskenänsä riitaantuiwat, koska muutamat heistä päättiwät, Kristuksen ei Jumalasta olewan, ett'ei hän Sabbathia pitänyt: toiset taas puolestansa päättiwät, että yksi syntinen ihminen tämän kaltaisia ihmetöitä ei suinkaan tehdä taitanut. Tämän oheessa kutsuttiwat he sen sokiana syntyneen wanhemmat ja kysyiwät heiltä, josko tämä heidän poikansa oli ja josko hän oli sokiana syntynyt ja kuinka hän nyt näki? Nämä tunnustiwat hänen olewan heidän sokiana syntyneen poikansa, mutta peljäten Phariseuksia sanoiwat he wielä: „kuinka hän nyt näkee, kysykää se häneltä; hänellä on kyllä ikää"? Nyt nämä ulkokullatut miehellen sanoiwat: „anna Jumalalle kunnia: me tiedämme sen ihmisen syntiseksi". Ja kuin he uudestaan häneltä kysyiwät, kuinka hän oli näkönsä saanut, kysäsi hän heiltä: „Tahdottako te myös hänen opetuslapsiksensa"? Tästä he wihastuit ja kuin mies yhä waan wakawasti päätti, että Jesus, jos hän ei Jumalasta olisi, ei myös olisi tätä tehdä taitanut, niin he ajoiwat hänen ulos, sanoden: „Sinä olet päänänsä synnissä syntynyt ja sinä opetat meitä"? Nyt tuli Herra hänen luokseensa, lohdutti häntä kysellen: „Uskotkos sinä Jumalan Pojan päälle"? Hän wastasi: „Herra, kuka se on, että minä hänen päällensä uskoisin?" Jesus sanoi: „Hän on se, joka

puhuu sinun kanssas"! Sokiana syntynyt sanoi: „Herra, minä uskon"; ja kumarsi ja rukoili häntä.

VIII. Kymmenestä spitalisesta miehestä.

Jesuksen wiimeisen kerran Jerusalemiin matkustaissa tuli hän yhteen kylään, jossa häntä kymmenen spitalista miestä kohtaisiwat. Taampana seisoin, korotit he äänensä, sanoden: „Jesu, rakas Mestari! armahda meidän päällemme". Hän sanoi: „menkäät ja osottakaat teitänne papeille". Ja katso, mennessänsä tuliwat he puhtaiksi. Yksi heistä, nähtyänsä itsensä paratuksi, palaisi jälleen, ja ylisti Jumalata, Wapahtajata, kiittäin: ja tämä yksi oli Samaritani. Ne muut 9 otit lahjan, waan unhottiwat antajan. Ja Herra sanoi hänelle: „Nouse ja mene: sinun uskos on sinun wapahtanut".

VIIII. Latsarus herätetään kuolleista.

Yksi Jesuksen ystäwistä, nimeltä Latsarus, Martan ja Marian weli, sairasti Bethaniassa ja hänen murheen alaiset sisarensa lähettiwät Herran tykö lähetysmiehet, jotka sanoiwat: „Herra, katso, se sairastaa, jotas rakastat". Waan Jesus wiipyi paikallansa wielä kaksi päiwää, sanoden: „Ei tämä tauti ole kuolemaksi, waan Jumalan kunniaksi, että Jumalan Poika sen kautta kunnioitet-

taisiin". Ajan kuluttua sanoi hän opetuslapsillensa: „Meidän ystäwämme Latsarus makaa, mutta minä menen häntä unesta herättämään". Opetuslapset arweliwat: jos hän makaa, niin kyllä hän paranee; sanoi siis Jesus wielä: „Latsarus on kuollut: ja minä iloitsen teidän tähtenne, ett'en minä siellä ollut, että te uskoitte: mutta menkäämme hänen tykönsä". Opetuslapsensa tahtoiwat häntä menemästä estellä, koska he pelkäisiwät Jesuksen näillä tienohilla olewia wihollisia; mutta Jesus pysyi päätöksessään ja tuli Bethaniaan 4 päiwää sen jälkeen, kuin Latsarus haudattu oli. Sisaret hänen tulostansa ihastuit ja Martta meni häntä wastaan, sanoden: „Herra, jos sinä olisit täällä ollut, niin ei minun weljeni olisi kuollut: mutta minä tiedän wielä, että kaikki, mitä sinä anot Jumalalta, ne Jumala sinulle antaa". Jesus lohdutti häntä sanoden: „Sinun weljes on nousewa ylös! Minä olen ylösnousemus ja elämä: joka uskoo minun päälleni, hän elää, ehkä hän olis kuollut". Martta nyt meni sisartaan Mariaa hakemaan. Heidän kansansa tuli nyt koko murhe-joukko Herran tykö. Maria lankeisi hänen eteensä, sanoen hänellen samat sanat kuin sisarensakin ja itki katkerasti. Tästä Jesuski murheelliseksi tuli, meni haudallen, antoi awata sen ja sanoi: „Latsare, tule ulos"!

Jesus herättää Latsarukſen kuolleista.

ja kuollut tuli ulos ja monta kuin tämän näit, uskoiwat Herran päälle.

IX. Köyhä Leski.

Jesus istui opetuslapſineen temppelissä uhriarkun kohdalla ja katseli niitä kuin uhrianſa arkkuun paniwat. Monta rikasta tähän paljon paniwat, waan ei Herra heitä ſanallakaan kiitellyt. Tuli myös yksi köyhä leski, kuin nöyrällä ſydämmellä wähäwaraiſen lahjanſa teki, ja nyt ſanoi Herra: „Tämä köyhä leski pani enemmän uhriarkkuun, kuin kaikki ne, jotka ſiihen panit: ſillä he owat kaikki panneet ſiitä, kuin heillä liijakſi

oli: mutta tämä hänen köyhyydestänsä pani kaiken, mitä hänellä oli, kaiken tawaransa".

---

11. Jesuksen elämän wiimeiset tapaukset.

I. Ehtoollinen.

Jo ennen oli Jesus opetuslapsillensa näin julistanut: „Katso, me menemme ylös Jerusalemiin, ja ihmisen Poika annetaan ylön pappein päämiehille ja kirjanoppineille, ja he tuomitsewat hänen kuolemaan, ja antawat ylön hänen pakanoille: ja he pilkkaawat häntä, ja piekšäwät hänen, ja sylkewät hänen päällensä, ja tappawat hänen". — Tämä hetki lähestyi aina likemmä ja likemmä: wihamiehensä wäjyiwät häntä, waan eiwät wielä tietäneet, milloin ja millä tawalla tämä piti tapahtuman. Nyt tuli heidän luoksensa Judas Iskariot, tämä petollinen opetuslapsi, ja lupaisi 30 hopea-penningin edestä pettää Heransa ja Mestarinsa: ja tähän etsei hän tilaisuutta.

Yhtenä Tuorstai-iltana (ehtoona), joka oli Pääsiäisen edellä, kokosi nyt Jesus Apostolinsa, puhui heidän kanssa, heitä lohduttain ja opettain: pesi heidän jalkansa ja söi Pää-

Jesus asettaa Pyhän Ehtoollisen.

siäis=atrian juhlallisesti heidän kanssansa. Kuin atria oli lopussansa, asetti hän Pyhän Ehtoollisen Sakramentin: sillä sinä yönä jona hän petettiin, otti hän leiwän, kiitti, mursi, ja antoi opetuslapsille ja sanoi: „ottakaat, syökäät! tämä on minun Ruumiini, joka teidän edestänne annetaan: se tehkäät minun muistokseni"! Niin myös kalkin Ehtoollisen jälkeen, sanoden: „Tämä kalkki on se uusi Testamentti, minun weressäni, joka teidän edestänne wuodatetaan: se tehkäät, niin

usein kuin te juotta, minun muistokseni"!

II. Jesus Getsemanessa.

Kohta Ehtoollisen asetettua meni Herra yöllä opetuslapsineen Kedronin ojan ylitse Getsemaneen, lähellä Öljy-wuorta. Ainoastaan Pettäjä ei joukossa ollut; hän oli mennyt pimeyden työtänsä täyttämään, eikä Herran waroituksista ja manauksista itsiänsä kawahtanut. Getsemaneen tultuansa jätti Jesus muut opetuslapsensa ja otti kanssansa ainoastaan Pietarin, Jakobin ja Johannekseen: ja he menit eteenpäin. Nyt alkoi hän murehtimaan ja wapisemaan ja sanoi: „Minun

sieluni on suuresti murheissansa, kuolemaan asti: olkaat tässä ja walwokaat minun kanssani". Ja hän meni wähä taemma, lankeis kaswoillensa ja sanoi: „Minun Isäni, jos mahdollinen on, niin menkään pois minulta tämä kalkki: ei kuitenkaan niinkuin minä tahdon, mutta niinkuin sinä"! Kolme kertaa Herra näin rukoili, ja kolme kertaa meni hän Apostolittensa tykö ja löysi heidät makaawina. Wiimen sanoi hän: „Hetki on lähestynyt, ja ihmisen Poika annetaan ylön syntisten käsiin. Noskaat, käykäämme: katso se lähestyy, joka minun pettää".

IIII. Jesus Petetään.

Hetki oli jo tullut, sillä, koska hän näin haastoi, tuli yksi joukko Raadin palwelioita ja Judas käwi heidän edellänsä. „Ketä te etsittä"? kysyi Herra ja meni heidän wastaan. „Jesusta Natsarenusta", sanoit he. „Minä olen", sanoi Jesus, ja joukko astui takaperin ja lankeisi maahan. Nyt astui Judas esiin ja suuteli Jesusta sanoin: „terwe Rabbi"! „Suun antamisellako sinä ihmisen Pojan petät"? sanoi Herra. Joukot piirittiwät nyt Jesuksen ja hän antoi mielisuosiolla itsiänsä heillen, heiltä waan waatein että opetuslapsensa saiwat rauhaan jäädä. Ja Pietari weti miekkansa ja hakkaisi korwan

ylimmäisen papin palwelialta. Tästä Herra pahekſui ja ſanoi Pietarillen: „Pistä miekkas tuppeen: ſillä kaikki, jotka miekkaan rupeewat, ne miekkaan hukkuwat. Taikka luuletkos, ett'en minä woi wielä rukoilla minun Iſääni, lähettämään minulle enämmän kuin kakſitoistakymmentä legionaa Engeleitä? — Kuinka ſiis Raamatut täytetään"? Ja nyt paranſi hän palwelian korwan. Waan ſille miekoilla ja ſeipäillä warustetulle joukolle puhui Herra: „Niinkuin ryöwärin tykö te tulitte ulos miekoilla ja ſeipäillä minua kiini ottamaan. Minä olen joka päiwä ollut teidän tykönänne ja opettanut temppelisſä, ja ette minua ottaneet kiini. Mutta nämät tapahtuwat, että Raamattu täytettäiſiin". Nyt pakeniwat kaikki Apostolit, mutta Johannes ja Pietari ſeuraiſiwat häntä taampana.

IV. Pietari kieltää Herran.

Jo oli puolessa kuin Herra kiiniotettiin ja ſitten nuorissa wietiin Hannakſen tykö, joka oli edesmenneen wuoden ylimmäinen pappi ja appi tämänwuotiſellen, jonka nimi oli Kaiphas. Tämän tykönä oli Johannes tuttu ja wei hän ſiis Pietarin kansſanſa tämän pihalle. Täällä he nyt, palwelioitten keskellä, ſeiſoiwat, nuotiolla (walkean tykönä) itſeänſä

lämmittäin. Silloin tapahtui että ympärillä seisowaiset kolme kertaa päättiwät Pietarin olewan yhden Apostoleista ja että hän myös kolmasti tätä wasten kiisti, wiimen walallakin. Nyt käänsiin Herra Pietaria kohden: ja Pietari meni ulos ja itki katkerasti, sillä nyt oli todeksi käyneet Herran sanat hänellen: „Ennen kuin kukko tänä yönä kahdesti laulaa, kolmasti sinä minun kiellät"!

V. Jesus tutkitaan.

Ylimmäisen papin huoneessa tutkittiin Jesus ja opistansa kyseltiin. Hän wastasi: „Minä olen maailman edessä julkisesti puhunut: minä olen synagogassa opettanut, ja temppelissä, johonka Juudalaiset jokapaikasta kokoon tulewat, ja en ole mitään salaisuudessa puhunut. Mitäs minulta kysyt? Kysy niiltä, jotka kuulit, mitä minä heille puhunut olen: katso ne tietäwät, mitä minä sanonut olen"! Nyt häntä yksi palwelioista löi korwallen, sanoden: „Niinkö sinä wastaat ylimmäistä pappia"? Se lauha Wapahtaja ainoastaan wastasi näin: „Jos minä pahasti puhuin, niin tunnusta se pahaksi: mutta jos minä oikein puhuin, miksis minua lyöt"? Aamu-puhteella kokoontui Raati ja he wetiwät wääriä wieraitamiehiä häntä wastaan, waan ei hän wastannut heidän wää-

viin kanteihinsa. Wiimen sanoi Kaiphas hänelle: „Minä wannotan sinua sen eläwän Jumalan kautta, että sanot meille, jos sinä olet Kristus, eläwän Jumalan Poika". — „Sinäpä sen sanoit"! wastasi Jesus. „Kuitenkin sanon minä teillen: täst'edes pitää teidän näkemän ihmisen Pojan istuwan woiman oikialla puolella, ja tulewan taiwaan pilwissä". Silloin repäisi pappein päämies waatteensa, sanoden: „Hän on Jumalata pilkannut; mitä me sitten todistaita tarwitsemme"? ja nyt tuomitsiwat he häntä kuolemaan ja heitit hänen raakain sotamiesten syljettäwäksi ja pilkattawaksi.

VI. Jesus Pilatuksen ja Herodeksen edessä.

Kuolema-tuomio piti Maanherralta wahwistettaman, ja hänen tykö weiwät nyt Jesuksen. Kuin Pilatus heidät näki, meni hän ulos ja sanoi: „Mitä kannetta te tuotte tätä miestä wastaan"? He wastasiwat: „Ell'ei hän pahantekiä olisi, en me olisi häntä sinun haltuus antaneet". — „Ottakaat te häntä ja tuomitkaat teidän lakinne jälkeen", sanoi Pilatus. He hänellen jälleen wastasiwat: „Meidän ei sowi ketään tappaa. Tämän me löysimme kansaa wiettelewän, ja kieltäwän Keisarille weroa antamasta, ja sanowan hänensä olewan kuninkaan Kristuksen". Niin Pilatus kysyi häneltä: „Oletkos Kristus Juudalais-

ten kuningas"? — „Minun waltakuntani", sanoi Herra, „ei ole tästä maailmasta. Minä olen Kuningas: sitä warten olen minä syntynyt, ja sitä warten maailmaan tullut, että minä totuuden tunnustan. Jokainen joka on totuudesta, se kuulee minun ääneni. Pilatus sanoi hänellen: „Mikä on totuus"? Sen sanottuansa hän Juudalaisille julisti: „En minä syytä tässä ihmisessä löydä". Nyt huusiwat Phariseukset ja sanoiwat, että hän oli kaiken kansan niinhywin Galilean kuin Juudaan maakunnissa kapinoimaan kehoittanut. Kuin Pilatus kuuli Galilean mainittawan, ihastui hän ja lähetti Jesuksen kuningas Herodes Antipan tykö, joka sattui Jerusalemissa olemaan. Tämä oli kuullut Jesuksen ihmetöitä mainittawan ja toiwoi nyt niitä saada nähdäkseen, waan Jesus ei hänellen mitään wastannut. Tämän tähden hän häntä pilkkasi ja lähetti hänet jälleen Pilatuksen tykö: ja nämä kaksi wihamiestä, Herodes ja Pilatus, tuliwat nyt ystäwiksi.

Nyt kutsui Pilatus kokoon ylimmäiset papit ja waltamiehet ja kansan, ja sanoi heillen, että ei hän, eikä Herodeskaan Jesusta wiansalaiseksi löytänyt ja tahtoi hän hänen rangaistuna laskee. Mutta Juudalaiset huusiwat wastaan. Koska tapana oli, että Juhlapäiwänä yksi wanki kansalle wapautettiin, tahtoi Pilatus heille nyt Jesuksen wapauttaa; mutta he

huusit: „Anna meille Barrabas ja ristiinnaulitse tämä“! Ja Barrabas oli yksi ryöwäri ja murhaaja. Waikka Pilatus waimoltansa waroitettiin, että hänen ei pitäisi tällen wanhurskaalle miehelle mitään tekemän, niin Pilatus ei kuitenkaan tohtinut Herraa kokonansa wapauttaa, waan antoi häntä ruoskittaa ja panettaa orjantappuraisen kruunun hänen päähänsä, ja näin häntä sotamiehiltä pilkattaa. Tämmöisenä asetti hän hänet nyt kansan eteen, sanoden: „katso ihmistä“! Taas kuulu huuto: „Ristiinnaulitse, ristiinnaulitse häntä“! — „Ottakaat te ja ristiinnaulitkaat häntä“, sanoi Pilatus, „sillä en minä löydä yhtäkään syytä hänessä“. Juudalaiset sanoiwat heillä yhden lain olewan, jonka jälkeen hänen kuoleman piti. Nyt Pilatus taas tahtoi uudestaan tutkia Herraa: waan ei hänelle Herra wastannut. Kuin Pilatus sanoi hänelle: „Etkös sinä tiedä, että minulla on walta sinua ristiinnaulita ja walta sinua päästää“! wastasi Jesus: „Ei sinulla olisi yhtään waltaa minua wastaan, jos ei se sinulle olisi ylhäältä annettu“. Nyt olisi Pilatus häntä wielä mieluisammasti wapauttanut, waan kansa huusi: „Jos sinä hänen päästät, niin et ole Keisarin ystäwä: sillä jokainen kuin itsensä tekee kuninkaaksi, hän on Keisaria wastaan“. — „Pitääkö minun siis ristiinnaulitseman teidän kuninkaanne“? kysyi Pilatus. He wastasit: „ris-

tiinmaulitse, ei meillä ole kuningasta, waan Keisari"! Nyt ei Pilatus enää ensinkään tohtinut häntä wapauttaa, waan istui häntä tuomitsemaan. Ensin hän kuitenkin kätensä pesi, sanoden: „Wiatoin olen minä tämän wanhurskaan wereen": Mutta se petetty kansa wastasi: „Hänen werensä tulkaan meidän päällemme ja meidän lastemme päälle"! Ja niinkuin he nyt lausuit, niin heille myös käwi. He owat saaneet Jumalan koston witsan aiwan ylinmääräsesti tuntea; sillä Juudaan kansa on yli koko maanpiirin hajoitettu eikä sillä ole missään kotimaata.

VII. Juudas-pettäjän loppu.

Kuin Juudas näki näin käywän, heräsi hänenki omatunto. Hän katui nyt suurta pahantekoansa ja toi rahat jälleen pappein päämiehille, sanoden: „Minä pahasti tein, että minä petin wiattoman weren"! Mutta he sanoit: „Mitä meidän siihen tulee? Katso itsiäs". Ja hän heitti hopea-rahat temppeli-arkkuun, meni pois ja hirtti itsensä. Nämä ulkokullatut katsoit nyt näitä rahoja weren-alaisiksi, joidenka ei pitänyt temppeli-rahain kanssa sekoitettaman ja he otit ne ja ostit niillä yhden pellon, joka sitten, surulliseksi muistoksi tästä, weripelloksi kutsuttiin ja kuhun sitten wieraat ja muukalaiset haudattiin.

VIII. Jesus Ristiinnaulitaan.

Nyt täytyi Herran matkustaa Golgathaan ja kantaa raskasta ristinpuutansa. Tämän painolta rasitettu uupui hän ja Simon Kyrenestä, joka sattui siwute kulkemaan, pakoitettiin ristiä kantamaan. Wiholliset ja ystäwät seuraſiwat joukottain. Itkewiä waimoja lohdutti Jesus näillä ſanoilla: „Jerusalemin tyttäret, älkäät minua itkekö, waan itkekäät itſe teitänne, ja teidän lapſianne! Sillä katſo, päiwät tulewat, joina he ſanowat: autuaat owat ne hedelmättömät, ja ne kohdut, jotka ei ſynnyttäneet ja ne niſät, jotka ei imettäneet. Silloin he rupeewat ſanomaan wuorille: langetkaat meidän päällemme; ja kukkuloille: peittäkäät meitä". Mestaus-paikalle oli nyt kolme ristiä kohoitettu; keskimäiſeen heistä ripustettiin Herra, kahden ſuuren pahantekiän wälille. Kaikella tawalla tahtoiwat Juudalaiſet häntä raſittaa! Ristinpuusta katſoi Herra alas ja hän näki wihollisenſa joukot. Hänen ſydämmenſä oli hellä ja hän ſurkutteli näitä petetyitä joukkoja ja rukoili heidän edestänſä, ſanoden: „Iſä anna heille anteeksi, ſillä ei he tiedä, mitä he tekewät". Kanſa pilkkaiſi häntä, ſanoden: „Muita hän wapahti, wapahtakoon itſenſä, jos hän on Kristus ſe Jumalan walittu"! Herra oli ääneti. — „Jos

sinä olet Kristus", sanoi yksi pahantekiöistä, „niin wapahda sinus, ja meitä". „Waan toinen heistä katui syntiänsä ja muistutti näin towerillensa: „Etkös sinäkään Jumalata pelkää, että olet yhdessä kadotuksessa? Me saamme töittemme ansion jälkeen, mutta ei tämä mitäkään pahaa tehnyt ole. Herra muista minua, koskas tulet waltakuntaas"! Näin rukoili tämä nöyrällä sydämmellä ja katso, se kuin niin monta oli lohduttanut, lohdutti myös häntä näillä sanoilla: „Totisesti sanon minä sinulle: tänäpänä pitää sinun oleman kanssani paradisissä".

Taampana seisoiwat Jesuksen ystäwät: lähin ristiä seisoi hänen äitinsä ja Apostoli Johannes. Rakkahallisesti muisti hän wielä äitinsä ja sanoi: „Waimo, katso sinun poikaas"! sitte samassa sanoi hän Johannekselle: „Katso sinun äitiäs"! Ja siitä hetkestä otti opetuslapsi Marian tykönsä.

Kauheat tuskat kärsei nyt Herramme, waan kuoleman hetki jo lähestyi. Kuudennesta hetkestä yhdeksänteen asti peitti pimeys kaiken maanäären. Nyt sanoi Herra Dawidin sanat: „Minun Jumalani! minun Jumalani! miksis minun annoit ylön"? Joukot pilkkasiwat häntä, waan hän surkutteli heitä. Nyt sanoi hän: „Minä janoon", ja wirwoittawa sieni annettiin hänelle. Wiimen sanoi hän: „Kaikki on täytetty: Isä, sinun käsiis

annan minä Henkeni"! Tämän sanottua antoi hän henkensä.

Maa nyt järisi, haudat aukenit ja temppelin esiwaate repesi; moni nyt waikka myöhään paheksi tekonsa ja sotajoukon päämieski sanoi: „Totisesti oli tämä ihminen wanhurskas ja Jumalan Poika"!

IX. Jesus haudataan.

Tämä oli Perjantaipäiwä, jona Jesus ristiinnaulittiin; sabbatti (Pääsiäis-juhla) siis lähestyi ja sen yli ei ollut luwallinen että ruumis puussa riippui. Pyysiwät siis Juudalaiset Pilatukselta, että hän antaisi ruumiit ristiltä ottaa ja luut rikkoa. Sotamiehet tuliwat siis ja rikkoiwat ensimäisen luut, ja toisen, joka hänen kanssansa oli ristiinnaulittu, mutta kuin he näkiwät Herran jo kuolleeksi, awaisi yksi sotamiehistä hänen kylkensä keihäällä, ja katso, weri ja wesi wuoti siitä ulos. Tällä aikaa oliwat Joseph Arimathiasta ja Nikodemus, jotka kumpasetkin raatimiehiä oliwat, Pilatukselta hankkineet luwan itsellensä Jesusta haudata. Ja hautasiwat he hänen yhteen uuteen hautaan, joka Josephilta omistettiin. Ruumis käärittiin liinawaatteihin, hywän hajullisten yrttein kanssa, niinkuin Juudalaisten tapa oli. Silloin olit siellä Maria Magdalena ja toinen Maria murheissansa ja he katsoit, minne Jesus haudattiin.

Jesus haudataan.

X. Jesuksen ylösnouseminen.

Haudalle asetettiin wartiat ja kiwi lukitsiin sinetillä, että ei, niinkuin Phariseukset Pi-

Jesus nouse kuolluista.

latukselle sanoiwat, opetuslapset mahtaisi ruumiin warastaa ja sitten kansalle päättää, että Herra oli kuolleista jälleen nousnut, niinkuin hän oli ennustanut. Mutta (Pääsiäis-) Sunnuntai-aamuna maa järisi, ja Herran Enkeli ilmestyi, ottain kiwen haudalta pois, ja wartiat pakeniwat kaikki peljästyneenä. Waimot kuin jo warhain haudalle meniwät, löysiwät sen nyt awattuna ja heillen kuului ääni taiwaasta: „Älkäät hämmästykö! te etsittä Jesusta Natsarenusta: hän nousi

ylös, ei hän täällä ole: katso siaa, kuhunka he hänen panit; mutta menkäät ja sanokaat hänen opetuslapsillensa, että hän käy teidän edellänne Galileaan: siellä te hänen näettä". Tuliwat myös Pietari ja Johannes haudalle ja löysit sen tyhjänä ja nyt he uskoit. Toiset opetuslapset, joillen tämä waimoilta kerrottiin, eiwät tätä uskoa tahtoneet, waan pitiwät houreutena. Tapahtui nyt että Herra näkyi Pietarille.

Kaksi Jesuksen ystäwistä meniwät samana iltana Emaukseen; yhden heistä nimi oli Kleophas. Heidän kanssa matkusti Jesus, waan heidän silmänsä olit lukitut, ett'ei he häntä tunteneet. Hän sanoi heille: „Mitkä puheet ne owat, kuin te pidätte keskenänne käydessänne, ja oletta murheelliset? Kleophas wastasi: „Oletkos ainoa muukalainen Jerusalemissa, joka et tiedä, mitä siellä näinä päiwinä tapahtui? — (me puhumme) siitä Jesuksesta Natsarenuksesta, joka oli wäkewä Propheta, töissä ja sanoissa, Jumalan ja kaiken kansan edessä, ja jonka ylimmäiset pappimme ja päämiehemme annoit ylön kuoleman kadotukseen ja ristiinnaulitsit. Mutta me luulimme hänen siksi, joka Israelin piti lunastaman: kuitenkin on jo kolme päiwää tästä kulunut". Sanoi Kleophas myös, että hän ei kyllä Herraa haudassansa löytä-

Jesus Emauksessa.

nyt, waan ett'ei hän kuitenkaan uskonut, mitä waimot kertoiwat hänen kuolleista nousemisesta. Herra sanoi: „O! tetomppelit ja hitaat sydämestä uskomaan niitä kaikkia, kuin Propheetat puhuneet owat. Eikö Kristuksen pitänyt näitä kärsimän ja hänen kunniaansa käymän sisälle?" Hän selitti nyt heillen kaikki kirjoitukset kuin hänestä olit. Nyt tuliwat Emaukseen ja he waatiwat häntä luoksensa jäämään, koska ehtoo jo koitti, ja hän jäi. Kuin he nyt pöydässä istuiwat, otti Jesus leiwän ja siunasi, ja katso, nyt he wasta tunsiwat hänen. Ilolla he nyt Jerusalemiin

riensiwät, siellä kertoin, kuinka heillen tapahtunut oli.

Tämän jälkeen ilmestyi Jesus myös opetuslapsillensa, yhtenä iltana, kuin owet kaikki oliwat lukitut: Thomas yksin ei läsnä ollut, eikä tultuansa uskonut, mitä hänelle kerrottiin eikä sanonut uskowansa ennenkuin hän näki naulan reijät Herran käsissä ja kyljessä. Nyt tapahtui että, kuin he kaikki oliwat kokoontuneet, Herra seisoi heidän keskellänsä ja sanoi Thomaalle: „Pistä sormes tänne, ja katso minun käsiäni ja ojenna tänne kätes, ja pistä minun kylkeeni, ja älä ole epäuskoinen, waan uskowainen". — „Minun Herrani, ja minun Jumalani!" sanoi nyt se hämmästynyt Apostoli ja Jesus wastasi: „Ettäs näit minun, Thomas, niin sinä uskoit: autuaat owat ne, jotka ei näe ja kuitenkin uskowat.

XI. Jesus astuu ylös taiwaaseen.

40 päiwää oli Herra ystäwiinsä ja opetuslastensa parissa; wahwisti heitä uskossa ja opetti niitä, kuin Jumalan waltakuntaan kuuluu; antoi hän myös heillen tämän käskyn: „Menkäät ja opettakaat kaikkea kansaa, ja kastakaat heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen. Kuin hän heidän kanssansa kaikki puheensa päättänyt oli, wei

Jeſus astuu ylös taiwaaſeen.

hän heidät Öljywuorelle, Bethaniata läh.llä, ja ſiunaſi heidät: waan, heitä ſiunattuaan, er-

kani hän heistä ja pilwi wei hänen ylös heidän silmäinsä edestä.

---

12. Apostolit tämän jälkeen.

Juudaksen siaan walitsiwat nyt Apostolit arwalla yhden miehen nimeltä Matthias, joka tunsi Herran ja kaikki hänen työnsä. He oliwat nyt kaikki aina yksimielisesti yksissä, hartaissa rukouksissa, ja katso, nyt tapahtui, Helluntai päiwänä, ääni äkisti taiwaasta, niinkuin suuri tuuliaispää olisi tullut: ja heille näyit tulikielet asettuwan kunkin heidän päällensä. Pyhä Henki tuli heidän ylitsensä ja he puhuit niinkuin Henki antoi heidän puhua. Kansa kummeksi ja Pietarin heille puhuttua, antoi heistä 3000 miestä itsensä kastaa: näin Kristillinen Kirkko asetettiin. He nyt joka huoneessa yksimielisesti Ehtoollisen nautitsiwat, sydämmen yksinkertaisuudella ja olit kaiken kansan suosiolla. Ja Herra lisäis joka päiwä autuaaksi tulewaisia Seurakunnalle. He herättiwät ei ainoastaan opillansa waan myös ihmetöillä kansassa uskon Kristuksen päällen. Pietari ja Johannes parantiwat esimerkiksi yhden miehen, kuin saattamatoin oli ollut hamaasta äitin kohdusta: tämän ja heidän opetustensa tähden lyötiin he wankeuteen, waan irti-annettiin ko-

willa uhkasanoilla, joista he kuitenkaan eiwät kajonneet. Näin nyt nämä 12 Apostolia lewittiwät Kristin opin ympäri koko sen maan ja wielä muillenkin maille, waan heidän täytyi myös kaikkein, paitsi Johannesta, werellänsä ja hengellänsä wahwistaa tätä uskonopia. Sillä he pelkäsiwät Jumalata enemmän kuin ihmisiä.

---

13. Stephanus, ensimäinen Marttyri.

Ensimäinen Kristikunta rakettiin Juudalaisten keskellä. Wasta myöhemmin myös pakanoita liittoon otettiin, sen jälkeen kuin Pietarillen oli näössä näytetty, että kaikki ihmiset olit puhtaat, kuin he Jumalalta puhdistettiin, ja kastoi hän siis ensimäisen pakanan, sotapäämiehen Korneliuksen. Tämä ensimäinen seurakunta osotti erinomaisen keskinäisen rakkauden. Jokahinen möi omansa ja kantoi rahansa Apostolitten eteen ja he sitten jokaisellen tarpeen jälkeen jakoiwat. Kuin seurakunta enäni, niin walittiin 7 miestä köyhäin holhojiksi ja näitten seassa oli Stephanus mainittawin. Waan koska hän oli erinäisillä lahjoilla warustettu, niin hän myös wainottiin ja syytettiin. Julkeesti hän itseänsä ja oppiansa puollusti ja eiwät päällenkantajat taitaneet sitä Henkeä ja wiisautta wastaan

Stephanus murhataan Juudalaisilta.

seisoa, jolla hän puhui; mutta kuin hän nyt sanoi: „minä näen taiwaan aukenewan ja ihmisen Pojan Jumalan oikealla kädellä", niin kansa kiiwastui, ajoi häntä ulos kaupungista ja kiwitti kuoliaksi. Hän kärsei niinkuin Heransa ja Mestarinsa, ja rukoili myös kuolemahetkellänsä: „Herra Jesu! ota minun henkeni: Herra älä lue heille tätä syntiä!" Ja kuin hän tämän sanonut oli, niin hän nukkui.

14. Paawali.

Yksi nuori mies, nimeltä Saulus, kiiwas Juudalainen, oli myös ilomielin osallinen ollut Stephanuksen murhassa. Hän oli syntynyt Tarsuksessa Wähäisessä Aasiassa ja wai-

nosi kristikuntaa aiwan ankarasti koko Juudaan maakunnassa; tahtoipa muillenki maillen matkustaa, heitä wainoomaan. Otti hän lähetyskirjat ylimmäiseltä papilta ja läksi Damaskollen Syriassa. Tällä matkalla ollessaan, leimahti äkkiä walo taiwaasta hänen ympärillänsä ja ääni kuului: „Saul, Saul! miksis minua wainoot?“ Sanottuansa: „Kuka sinä olet, Herra?“ wastattiin hänellen: „Minä olen Jesus, jota sinä wainoot; työläs on sinun potkia tutkainta wastaan“. Tästä peljästynyt kysyi hän: „Herra, mitäs minua tahdot tekemään?“ Hän käskettiin kaupunkiin menemään: ja hän oli nyt sokiaksi tullut ja kumppalinsa täytyi häntä sinne kuljettaa. Jumalalta niin käsketty, tuli kolmantena päiwänä hänen tykönsä yksi hurskas kristitty, nimeltä Ananias, ja kastoi hänet Herran nimessä. Ja kaikki kansa kummeksi, kuin kuuliwat hänen julkisesti julistawan, että Jesus Kristus oli Jumalan poika. Alusta eiwät opetuslapsetkaan itsiänsä tahtoneet häneen luottaa, ei Damaskossa eikä myös Jerusalemissa. Waan tämä kristikunnan muinon kiiwas wainooja tuli nyt yhtä kiiwaaksi sitä samaa hyödyttämään: monta matkaa teki hän Herran työssä ja monta seurakuntaa hän myös perusti: wiimen hän ynnä Apostolin Pietarin kanssa ristiinnaulittiin Romissa, 68 wuoden tienoilla jälkeen Kristuksen syntymisen

(j. Kr. synt.) Matkakumppalistansa nimitetään: Lukas, Markus, Barnabas, Silas, Timotheus, Titus ja wielä muita.

15. Lyhykäinen Kirkko-Historia.

Johannes eli pian 100 wuotiekſi ja kuoli wiimen Epheſossa. Hän näki Juudalaisten monet kiukut Kristityitä wasten ja eli myös yli Jeruſalemin häwityksen. Tästä ajasta alkoiwat pakanat, erinomattain Romin Keiſarit kristityitä wainota: mutta totuus pääſi yhä enemmän ja enemmän woitto-puolelen ja jo wuonna 325 jälk. Krist. synt. tunnusti itſe Keiſari Konstantinus ſe Suuri kristin opin, joka tästä ajasta saakka tuli walta-opikſi. Nyt leweni Kristin oppi woimalla ympäri Europan ja niin ſaatettiin Suomalaiſetki kristityikſi w. 1157 jälk. Krist. synt., woitettuina Ruotſin kuninkaalta Erikki Pyhältä ja piſpalta Henrikiltä kastettuina. Romin piſpat, Paawikſi kutſutut, kääriwät wähitellen itſellensä niin ſuuren wallan, että heidän ſanansa wiimen uskottiin yhtä arwolliſikſi kuin Herran omat, ja uskon-oppi ſekoitettiin heidän kautta kaikenkaltaiſilla ihmis-juoruilla: Munkit, Nunnat, Luostarit ja Pelegrimireiſut ſaiwat alkunſa ja wääriä oppia tuli lewiöllen: niinkuin opit Pyhistä, Kiirastulesta, Kuolleitten

Upsalan pispa Henrikki kastaa Suomalaisia.

Martti Luteerus.

messuista ja pappein naimattomuudesta ja myös oppi Pannasta ja Anteesta: Herran Ehtoollinen ei oikialla asennollaan jaettu ja Raamatunki luku kiellettiin kokonaan kansalta, että heidän silmänsä eiwät saisi auweta. Tietämättömyys ja kurjuus wallitsi ihmisiä mo-

nena wuoſiſatana, ſiihen asti kuin Tohtori Martti Luteerus, ſyntynyt Eislebenissä, Saksan maalla, wiimen wuonna 1517 kohoſi Wittenbergissä ja Raamatun mukaan julisti Paawin opin wääräksi. Hän pannan alle pantiin; waan hän ei tuosta huolinut. Kaikin paikoin hänen kirjansa mieluisasti luwettiin ja oppinsa monelta puollustettiin, waan Paawi ja Keisari wainoiſiwat häntä ja kaikkia, jotka hänen oppiansa seuraſiwat. Monen kapinan ja sodan perästä annettiin wiimen Luteerukſen opin tunnustajille uskon rauha Saksanmaassa ja tämä oppi tuli waltaopiksi monessa maassa ja waltakunnassa. Suomessa ja Ruotſissa tämä oppi asetettiin Kuningas Gustawus enſimäiſeltä (w. 1530) jo Luteerukſen elinaikana.

---

16. Luteerukſen oppi Paawin oppia wastaan.

Me tunnustamme yhden Ewankeliumilliſen Kristilliſen Uskon ja meitä kutſutaan Wastustajoiksi, Ewankeliumilliſiksi Kristityiksi tahi Luteerilaiſiksi. Uskontunnustukſemme on kirjoitettu Luteerukſelta ja hänen ystäwältänsä, Philip Melanchtonilta ja julistettu Augsburgin herrain-päiwillä wuonna 1530, jonka tähden ſitä myös Augsburgin

tunnustukseksi kutsutaan. Ne pääkappaleet, joissa meidän oppimme Paawin opista erkanee, owat:

1. **Pipliästä.** Paawi opettaa, että Pipliä on hankala ymmärtää ja epäwaranen, jonka tähden se soweliailta ihmisiltä ja kirkkokokouksilta on selitettäwä: tämän tähden Pipliä ei ole sowelias yksinkertaisen kansan luwettawaksi. Luteerus opettaa, että Pipliä on selkeä ja kewyt ymmärtää ja että siitä täydellinen Ojennus löydetään uskollen ja elämällen ja että se siis on kaikilta luwettawa.

„Ja meillä on wahwa Propheetallinen sana, ja te teette hywin, että te siitä waarin otatte, niinkuin kynttilästä, joka pimeissä walistaa, niin kauwan kuin päiwä walkenee ja koitähti koittaa teidän sydämissänne". (2. Pet. 1: 19.)

„Asukaan Jumalan sana runsaasti teissä, kaikella wiisaudella: Opettakaat ja neuwokaat teitänne keskenänne, psalmeilla ja kiitoswirsillä ja hengellisillä lauluilla, weisaten armon kautta Herralle teidän sydämissänne" (Kol. 3: 16.)

„Tutkikaat Raamatuita: sillä niissä te luuletta teillenne ijankaikkisen elämän olewan: ja ne owat, jotka todistawat minusta". (Joh. 5. 39.)

„Minä wannotan teitä Herran kautta, että te tämän lähetyskirjan kaikkein pyhäin weljein edessä lukea annatte". (1. Theß. 5: 27.)

„Ja että jo lapsuudesta olet pyhän Raa-

matun tainnut, joka ſinun taitaa autuuteen neuwoa, ſen uskon kautta, joka on Kristuksessa Jeſuksessa. Sillä kaikkinainen kirjoitus on Jumalalta annettu, ja tarpeellinen opikſi, nuhteeksi, ojennukſeksi, kuritukſeksi, joka on wanhurskaudessa". (2. Tim. 3: 15—16.)

2. **Pyhistä.** Paawi opettaa, että meidän ei ainoastaan pidä itſemme kääntää Kristuksen tykö, niinkuin olewa puhemiehemme Iſän tykönä, waan myös muitten pyhäin tykö. Luterus opettaa, että ainoastaan yksi puheja wälimies, Jeſus Kristus, löytyy ja että ſe on epäjumalitten palwelus, jos Pyhiä rukoillaan.

„Jos joku syntiä tekee, niin meillä on edeswastaaja Iſän tykönä, Jeſus Kristus, joka wanhurskas on. Ja hän on ſowinto meidän ſynteimme edestä: ei ainoasta meidän, waan myös kaiken mailman edestä" (1. Joh. 2: 1—2.)

„Mitä ikänä te anotta minun nimeeni, ſen minä teen: että Iſä kunnioitettaiſiin Pojan kautta". (Joh. 14: 13.)

„Yksi on Jumala ja yksi Wälimies Jumalan ja ihmisten wälillä, Ihminen Kristus Jeſus". (1. Tim. 2: 5.)

3. **Kiirastulesta.** Paawi opettaa, että yksi wäli-aika, Kiirastuli, löytyy, jossa ſielut puhdistetaan, ennenkuin taiwaaſeen pääſewät, ja että ruumiin-meſſut lyhentäwät tuskat täſſä wälitilaſſa. Luterus opettaa,

että ſielut kohta menewät itſekukin paikallenſa, ſen jälkeen kuin pahaa eli hywää tehneet owat, tahi Taiwaaſeen tahi Helwettiin: ja että Kristus täydelliſesti on ſowittanut uskowaisten synnit. „Niin kuoli myös rikas ja haudattiin. Ja koska hän Helwetisſä waiwassa oli, nosti hän ſilmänſä ja näki Abrahamin taampana ja Latſarukſen hänen helmassanſa". (Luc. 16: 22—23.)

„Jeſus ſanoi hänelle: totiſesti ſanon minä ſinulle: tänäpänä pitää ſinun oleman minun kanssani Paradiſisſä" (Luc. 23: 43.)

4. **Synnin tunnustukſesta ja päästöstä.** Paawi opettaa, että ihmiſen pitää synnintunnustukſesſaan kaikki syntinſä luwetteleman ja niitten edestä maksaa kirkolle ja papeille, anteen saadakſenſa. Luteerus opettaa, että ſe on aiwan mahdotointa kaikkia syntiänſä luwetella ja että meillen synnit anteekſi annetaan ei rahoilla waan ainoastaan Jeſukſen Kristukſen tähden, kuin me heitä ſydämmelliſesti kadumme ja kuin meillä on eläwä usko.

„Hänestä kaikki Propheetat todistawat, että jokainen kuin uskoo hänen päällenſä, pitää hänen nimenſä kautta synnit anteekſi ſaaman". (Ap. Te. 10: 43.)

„Ja Publikani ſeiſoi taampana eikä tahtonut ſilmiänſäkkään nostaa ylös Taiwaaſeen päin, mutta löi rintoinſa ja ſanoi: Jumala armahda minun syntiſen päälleni!" (Luc. 18: 13.)

5. **Sakramenteistä.** Paawi opettaa, että löytyy 7 ſakramenttiä, että ainoastaan leipä on kanſalle annettawa Ehtoolliſessa ja että Leipä ja Wiina papin rukoilleſſa muutetaan Ruumiikſi ja Werekſi. Luteerus opettaa, että löytyy ainoastaan 2 ſakramenttiä, Ehtoollinen ja Kaste, ja että Ehtoollinen pitää jaettaman niinkuin ſe enſi aikoina Kristukſen aſeman jälkeen jaettiin, ja myös, että me Leiwän ja Wiinan kautta uskoſſa oſalliſeksi tehdään Jeſukſen Ruumiista ja Wereſtä.

„Mutta koska he ſöit, otti Jeſus leiwän ja kiitti, murſi, ja antoi opetuslapſillenſa, ja ſanoi: ottakaat, ſyökäät: tämä on minun ruumiini. Ja hän otti Kalkin ja kiitti antoi heille ja ſanoi: juokaat tästä kaikki". (Math. 26: 26—27.)

„Se ſiunattu Kalkki, jota me ſiunaamme, eikö ſe ole Kristukſen weren oſalliſuus? Se leipä, jonka me murramme, eikä ſe ole Kristukſen ruumiin oſalliſuus?" (1 Kor. 10 16.)

6. **Paawista.** Paawi opettaa, että hän on Kristukſen Siahaltia, Jumalalta aſetettu, wirheetöin, niin että minkä hän tekee, ſe on kuin oliſi ſe Herralta itſeltä tehty. Luteerus opettaa, että Pipliä ei tiedä tämänkaltaiſesta Siahaltiasta, ja ett'ei yksikään ihminen wirheetöin ole; Apostolit ja Prophetat oliwat myös wirheen-alaiſet.

„Jeſus ſanoi: Kanſain kuninkaat wallitſewat

heitä, ja joilla walta on heidän ylitſensä, ne kutſutaan armolliſiksi Herroiksi. Mutta ette te niin: waan joka teistä ſuurin on, ſe olkoon niinkuin nuorin, ja joka ylimmäinen on, ſe olkoon niinkuin ſe joka palwelee". (Luc. 22: 25, 26.)

„Mutta kuin Pietari Antiochiaan tuli, niin minä olin julkiſesti häntä wastaan: että kanne oli tullut hänen päällensä". (Gal. 2: 11.)

7. **Hywistä töistä.** Paawi opettaa, että ihminen omilla woimillansa taitaa hywiä ja anſion-alaiſia töitä toimittaa, ja että ihminen hywillä teoillansa taitaa itſellensä wanhurskauden ja autuuden käſittää, wieläpä että toisten hywät työt taidetaan toisten hywäksi käyttää.

Luteerus opettaa, että me ainoastaan Jumalan armon kautta tulemma mahdolliſiksi hywiä töitä tekemään ja emme taida heistä mitäkään palkkaa waatia itſellemmekään, wielä wähemmin muiden oſaksi. Sillä me hurskautetaan, anſiotta ja Jumalan ſulasta armosta, totiſen ja eläwän uskon kautta Kristukſen päälle. Usko meillä etſittäwä on, ja kuin ſe meillä ompi, niin ſen hedelmät myös näytäkſet ajatukſissa, ſanoissa ja töissä!

Amen.

„Niin myös te, koska te oletta kaikki tehneet, kuin teille käsketty on, niin ſanokaat:

me olemma kelwottomat palweliat: me teimme ſen kuin meidän piti tekemän". (Luc. 17: 10.)

„Sillä kaikki owat he ſyntiä tehneet, ja ei heillä ole mitään kerskattawaa Jumalan edeſſä". (Rom. 3: 23.)

„Sillä Jumala waikuttaa teiſſä ſekä tahdon että toimituksen, hänen hywän ſuoſionſa jälkeen". (Phil. 2: 13.)

~~345. VII. 14.~~
Raamatunhist.
Rasmussen